

IAPS 1006

AUDIT ÚČETNÍ ZÁVĚRKY BANK

(Tento pokyn je platný)

OBSAH

	Odstavec
Úvod	1–8
Cíle auditu	9–11
Odsouhlasení podmínek zakázky	12–14
Plánování auditu	15–55
Vnitřní kontroly	56–70
Provádění testů věcné správnosti	71–100
Zprávy k účetní závěrce	101–103
Příloha 1: Rizika a problémy týkající se podvodů a nezákonného jednání	
Příloha 2: Příklady aspektů vnitřní kontroly a testů věcné správnosti pro dvě oblasti činnosti banky	
Příloha 3: Příklady finančních informací, poměrových a jiných ukazatelů obvykle používaných při analýze finanční situace a výsledků banky	
Příloha 4: Rizika a problémy při upisování cenných papírů a burzovním makléřství	
Příloha 5: Rizika a problémy v oblasti privátního bankovníctví a v oblasti správy aktiv	
Glosář a odkazy	

Mezinárodní auditorský pokyn pro praxi IAPS 1006 „Audit účetní závěrky bank“ je nutné chápat v kontextu Předmluvy k mezinárodním standardům pro řízení kvality, audit, prověrky a pro ostatní ověřovací a související služby, která stanoví pravidla a rozsah použití těchto pokynů.

Tento pokyn byl vypracován Výborem pro mezinárodní auditorské prováděcí směrnice (IAPC) při Mezinárodní federaci účetních.. Členy Podvýboru IAPC pro bankovní audit byli i pozorovatelé Basilejského výboru pro bankovní dohled (Basilejský výbor).^{*} Zveřejnění tohoto dokumentu schválil IAPC na svém setkání v říjnu 2001. Dokument vychází z ISA platných k 1. říjnu 2001.

Tento pokyn nedefinuje žádné nové základní zásady ani zásadní postupy. Jeho cílem je asistovat auditorům a rozvíjet řádnou praxi prostřednictvím poskytování informací o aplikaci standardů ISA při auditu účetních závěrek bank. Auditor užije svého profesionálního úsudku k posouzení míry vhodnosti užití kteréhokoli auditorského postupu definovaného tímto pokynem ve světle požadavků ISA a konkrétní situace dané banky.

^{*} Basilejský výbor pro bankovní dohled je grémiem zástupců bank a institucí bankovního dohledu, které bylo založeno guvernéry centrálních bank deseti států v roce 1975. Jeho členy jsou vedoucí zástupci institucí bankovního dohledu a centrálních bank z Belgie, Kanady, Francie, Německa, Itálie, Japonska, Lucemburska, Nizozemí, Švédska, Švýcarska, Velké Británie a USA. Tento výbor se obvykle schází v Bance pro mezinárodní platby v Basileji, kde se nachází jeho stálý sekretariát.

Úvod

1. Účelem tohoto pokynu je poskytnout auditorům praktickou asistenci a podporovat řádnou praxi při aplikaci mezinárodních auditorských standardů (ISA) při auditu účetních závěrek bank. Nemá však sloužit jako vyčerpávající výčet postupů a praktik, které mají být při tomto auditu použity. Při provádění auditu v souladu s ISA auditor splní veškeré požadavky všech ISA.
2. Orgány bankovního dohledu v řadě států vyžadují, aby auditor oznamoval určité skutečnosti regulačním orgánům, popřípadě aby jim pravidelně poskytoval vedle zpráv auditora k účetní závěrce bank také další zprávy. Tento pokyn se těmito zprávami, na něž mají jednotlivé státy často velmi odlišné požadavky, nezabývá. Podrobněji o této problematice pojednává IAPS 1004 „Vzájemné vztahy mezi bankovním dohledem a externími auditory“.
3. Banka je pro účely tohoto pokynu definována jako finanční instituce, jejíž hlavní činnost spočívá v přijímání vkladů a půjček za účelem poskytování úvěrů a investování, a která je za banku uznávána regulačními orgány ve všech státech, v nichž působí. Obdobnou činností se zabývá i celá řada dalších účetních jednotek, například stavební spořitelny, spořitelní úvěrová družstva, svépomocné spolky, spořitelní a úvěrová sdružení a spořitelní úvěrové instituce. Informace obsažené v tomto pokynu se vztahují na audity účetních závěrek, které zahrnují bankovní činnosti provozované těmito jednotkami. Vztahují se rovněž na audity konsolidovaných účetních závěrek, které obsahují výsledky bankovní činnosti provozované kterýmkoli členem skupiny propojených společností. Tento pokyn se zabývá tvrzeními uvedenými v souvislosti s bankovní činností v účetní závěrce dané účetní jednotky a naznačuje, která tvrzení uvedená v účetní závěrce banky způsobují konkrétní obtíže a proč. Proto je nutný přístup vycházející z jednotlivých položek účetní závěrky. Při získávání důkazních informací potvrzujících správnost tvrzení uvedených v účetní závěrce však auditor často provádí postupy na základě typů činnosti, které daná účetní jednotka provozuje, a způsobu, jímž tyto činnosti ovlivňují tvrzení uvedená v účetní závěrce.
4. Banky zpravidla provozují celou řadu činností. Většinu bank však jsou i nadále společné některé základní činnosti, jako je přijímání vkladů, vypůjčování, poskytování úvěrů, provádění úhrad, obchodování a treasury operace. Primárním cílem tohoto pokynu je poskytovat informace o dopadech uvedených činností na audit. Tento pokyn poskytuje navíc v omezené míře i informace o dalších činnostech, s nimiž se auditoři účetních závěrek bank často setkávají, konkrétně o upisování cenných papírů, burzovním makléřství a správě aktiv. Činnost bank zpravidla zahrnuje rovněž derivátové finanční nástroje. Tento pokyn obsahuje informace o dopadech takovýchto činností na audit bank v případech, kdy jsou tyto činnosti součástí obchodování a treasury operací banky. Informace o činnostech, při nichž banka drží deriváty jako koncový uživatel, jsou specifikovány v IAPS 1012 „Audit finančních derivátů“.
5. Cílem tohoto pokynu je upozornit na rizika jedinečná pro bankovní činnosti. Existuje celá řada otázek souvisejících s auditem, které jsou společné bankám i ostatním komerčním jednotkám. Očekává se, že auditor bude s těmito otázkami v dostatečné míře obeznámen a tento pokyn se jimi proto nezabývá, přestože mohou ovlivnit přístup auditora nebo mohou mít významný dopad na účetní závěrku banky. Tento pokyn uvádí

všeobecný popis aspektů bankovních operací, s nimiž se auditor seznámí dříve, než zahájí práci na auditu účetní závěrky banky; jejím cílem není popisovat bankovní operace jako takové. Tento pokyn tedy sama o sobě neposkytuje auditorovi dostatečné základní informace nezbytné k provedení auditu účetní závěrky banky. Upozorňuje však na oblasti, v nichž jsou tyto základní informace nezbytné. Auditóři podle potřeby doplní informace uvedené v tomto pokynu příslušnými referenčními materiály a odkazy na práci expertů.

6. Banky se vyznačují následujícími rysy, které je zpravidla odlišují od většiny ostatních komerčních podniků:

- Mají v úschově značné objemy peněžních položek včetně hotovosti a převoditelných nástrojů, které je nutno fyzicky zabezpečit při převodu a skladování. Banky rovněž mají v úschově a kontrolují převoditelné nástroje a jiná aktiva, která lze snadno převádět v elektronické podobě. Z vlastností souvisejících s likviditou těchto položek pro banku vyplývá nebezpečí zpronevěry a podvodu. Je proto nutné, aby banky zavedly formální provozní postupy, jasně stanovené limity individuálních rozhodovacích pravomocí a striktní vnitřní kontrolní systémy.
- Banky se často účastní transakcí, které jsou zahájeny v určité jurisdikci, zaúčtovány v další jurisdikci a řízeny opět v jiné jurisdikci.
- Banky pracují s velmi vysokým zadlužením (tj. nízký poměr kapitálu k celkovému objemu aktiv), což snižuje jejich odolnost vůči nepříznivým ekonomickým událostem a zvyšuje riziko úpadku.
- Banky disponují aktivy, jejichž hodnota se může rychle měnit a často ji lze jen obtížně stanovit. V důsledku toho může mít i poměrně malé snížení hodnoty aktiv výrazný dopad na kapitál banky a potenciálně i na její zákonem definovanou platební schopnost.
- Banky jsou zpravidla do značné míry financovány z krátkodobých vkladů (buď pojištěných, nebo nepojištěných). Ztráta důvěry vkladatelů v platební schopnost banky může rychle vyústit v krizi likvidity.
- Banky mají povinnosti vyplývající ze správy aktiv v jejich držení, která náleží jiným osobám. Z této skutečnosti mohou bankám vzniknout závazky v souvislosti se zneužitím důvěry. Je proto nezbytné, aby v bankách fungovaly provozní postupy a vnitřní kontroly nastavené tak, aby zajistily, že banky budou s takovými aktivy nakládat výhradně v souladu s podmínkami, za nichž byla tato aktiva bance předána.
- Banky se účastní velké řady transakcí značného objemu, které mohou dosahovat významných hodnot. Tato skutečnost zpravidla vyžaduje využívání složitých účetních systémů a vnitřních kontrolních systémů a rozsáhlé využívání informačních technologií (IT).
- Banky zpravidla fungují prostřednictvím sítí poboček a útvarů, které jsou umístěny v řadě zeměpisných oblastí. Nezbytným důsledkem této skutečnosti je větší

decentralizace pravomocí a rozptýlení účetních a kontrolních funkcí, v jejímž důsledku je obtížné zachovat jednotnost provozní praxe a účetních systémů; je tomu tak zejména v případech, kdy síť poboček banky působí na území více států.

- Klient může často transakci zahájit přímo a provést ji bez jakékoli účasti zaměstnanců banky, například prostřednictvím internetu nebo bankomatů.
 - Banky často akceptují významné závazky, u nichž nedochází k žádnému počátečnímu převodu prostředků, v některých případech s výjimkou úhrady poplatků. Tyto závazky mohou být zaúčtovány pouze evidenčně a v důsledku toho může být obtížné zjistit jejich existenci.
 - Banky podléhají regulaci státních orgánů, jejichž regulační požadavky často ovlivňují účetní zásady, jimiž se banky řídí. Nedodržování regulačních požadavků, například požadavků týkajících se kapitálové přiměřenosti, může mít dopad na účetní závěrku banky nebo skutečnosti v ní uvedené.
 - Případné klientské vztahy auditora, asistentů auditora nebo auditorské firmy k bance mohou ovlivnit nezávislost auditora způsobem, jakým by ji klientské vztahy s jinými organizacemi neovlivnily.
 - Banky mají zpravidla výlučný přístup k zúčtovacím a platebním systémům na bázi šeků, finančních převodů, transakcí v cizí měně atd.
 - Banky jsou nedílnou součástí celostátních a mezinárodních vypořádacích systémů, popřípadě jsou s nimi propojeny, a proto mohou představovat systémové riziko pro státy, v nichž působí.
 - Banky mohou vydávat složité finanční nástroje a obchodovat s nimi; některé tyto nástroje je nutno v účetní závěrce vykazovat v reálné hodnotě. V takovém případě je proto nezbytné, aby banky zavedly vhodné postupy oceňování a řízení rizik. Účinnost těchto postupů závisí na vhodnosti zvolené metodiky a matematických modelů, přístupu ke spolehlivým aktuálním a historickým informacím o trhu a na udržování integrity dat.
7. Audit bank se vyznačuje některými specifickými aspekty auditu, které vyplývají například z následujících skutečností:
- Specifická povaha rizik souvisejících s transakcemi, které banky provádějí.
 - Rozsah bankovních operací a v důsledku toho významné angažovanosti, které mohou vzniknout během krátkého období.
 - Značná závislost zpracování transakcí na IT.
 - Dopad regulačních opatření v různých jurisdikcích, v nichž banky působí.
 - Průběžné vyvíjení nových produktů a bankovních postupů, kterému ne vždy odpovídá souběžný vývoj účetních zásad nebo vnitřních kontrol.

8. Tento pokyn je uspořádána jako diskuse o různých aspektech bankovního auditu, přičemž klade důraz na záležitosti, které jsou pro tento typ auditu buď příznačné nebo pro něj mají obzvláštní význam. Pro ilustraci obsahuje tento pokyn dodatky, které uvádějí příklady:
- (a) Typických varovných příznaků poukazujících na podvody u bankovních operací;
 - (b) Typických vnitřních kontrol, testů spolehlivosti a testů věcné správnosti auditu u dvou nejvýznamnějších oblastí činnosti banky, tj. treasury a obchodních operací a úvěrové činnosti;
 - (c) Finančních poměrových ukazatelů obvykle používaných při analýze finanční situace a výsledků banky;
 - (d) Rizik a problémů v oblasti obchodování s cennými papíry, privátního bankovníctví a správy aktiv.

Cíle auditu

9. ISA 200 „Cíle a obecné principy auditu účetní závěrky“ stanoví, že:
Cílem auditu účetní závěrky je umožnit auditorovi vyjádřit názor, zda je účetní závěrka sestavena ve všech významných ohledech v souladu s používanými zásadami finančního výkaznictví.
10. Cílem auditu účetní závěrky banky provedeného v souladu s ISA je tedy umožnit auditorovi vydat výrok k účetní závěrce banky sestavené v souladu s používaným rámcem finančního výkaznictví.
11. Ve zprávě auditora je uvedeno, jaký rámec finančního výkaznictví byl použit pro sestavení účetní závěrky banky (včetně země původu tohoto rámce finančního výkaznictví v případě, že byl použit jiný rámec než Mezinárodní účetní standardy). Při vydávání zprávy k účetní závěrce banky vypracované pouze za účelem použití v jiném státě, než kde má sídlo, auditor posoudí, zda tato účetní závěrka obsahuje odpovídající informace o použitém rámci finančního výkaznictví. Podrobnější informace o zprávě auditora jsou uvedeny v odstavcích 101–103 tohoto pokynu.

Odsouhlasení podmínek zakázky

12. Řídí se ustanoveními ISA 210 „Podmínky auditních zakázek“:
Zakázkový dopis dokumentuje a potvrzuje přijetí zakázky auditorem, cíl a rozsah auditu, rozsah povinností auditora vůči klientovi a formu veškerých zpráv.
13. V odstavci 6 je uveden seznam některých vlastností, které jsou pro banky jedinečné, a oblastí, v nichž mohou být pro auditora a jeho asistenty nezbytné odborné znalosti. Při posuzování cíle a rozsahu auditu a rozsahu svých povinností posoudí auditor, zda on sám a jeho asistenti disponují znalostmi a schopnostmi nezbytnými k provedení dané zakázky. Při tomto posuzování bere auditor v úvahu následující faktory:

- Potřeba dostatečných odborných znalostí v těch aspektech bankovníctví, které se vztahují k auditu činnosti banky;
 - Potřeba odborných znalostí v souvislosti se systémy IT a komunikačních sítí, které banka užívá;
 - Přiměřenost zdrojů nebo mezifiremních dohod s ohledem na auditorské postupy, které může být nutno provést v řadě tuzemských i zahraničních lokalit, v nichž banka působí.
14. Vedle všeobecných faktorů uvedených v ISA 210 může auditor podle vlastního uvážení zahrnout do smluvního dopisu údaje o následujících skutečnostech:
- Využití a zdroj specializovaných účetních zásad se zvláštním ohledem na:
 - Veškeré požadavky týkající se bank specifikované zákonem nebo jinými předpisy;
 - Prohlášení orgánů bankovního dohledu a dalších regulačních orgánů;
 - Prohlášení příslušných profesních účetních organizací, například Mezinárodního výboru pro účetní standardy;
 - Prohlášení Basilejského výboru pro bankovní dohled;
 - Praxi obvyklou v daném odvětví.
 - Obsah a forma zprávy auditora o ověření účetní závěrky a veškerých zpráv pro zvláštní účely, které je auditor povinen vedle zprávy o ověření účetní závěrky vydat, včetně informace, zda se takové zprávy vztahují k aplikaci regulačních účetních zásad nebo jiných účetních zásad pro zvláštní účely, nebo zda popisují postupy speciálně provedené s cílem splnit regulační požadavky.
 - Povaha veškerých případných požadavků na zvláštní sdělení nebo protokoly mezi auditorem a orgány bankovního dohledu nebo jinými regulačními orgány.
 - Přístup ke spisu auditora, který bude umožněn pracovníkům bankovního dohledu v případech, kdy takovýto přístup vyžaduje zákon a předem vydaný souhlas banky s tímto přístupem.

Plánování auditu

Úvod

15. Plán auditu zahrnuje mimo jiné:
- Získání dostatečných znalostí podnikání dané účetní jednotky a struktury jejího řízení a dostatečné seznámení s jejími účetními systémy a vnitřními kontrolními systémy, včetně útvaru řízení rizik a interního auditu;

- Posouzení předpokládaného vyhodnocení rizika, že dojde k významným nesprávnostem (přirozené riziko) a rizika, že bankovní systém těmto nesprávnostem včas nezabrání nebo je včas neodhalí a neopraví (kontrolní riziko);
- Stanovení povahy, časového rozvržení a rozsahu auditorských postupů, které mají být provedeny;
- Posouzení předpokladu nepřetržitého trvání účetní jednotky, označujícího schopnost této jednotky pokračovat ve své činnosti v dohledné budoucnosti; touto dohlednou budoucností se rozumí období, za něž vedení dané jednotky provádí hodnocení v rámci finančního výkaznictví. Jedná se zpravidla o období nejméně jednoho roku po rozvahovém datu.

Získání znalosti podnikání

16. Získání znalosti podnikání banky vyžaduje, aby se auditor seznámil s následujícími oblastmi:
 - Struktura řízení banky;
 - Ekonomické a regulační prostředí v nejdůležitějších státech působnosti banky;
 - Tržní podmínky v jednotlivých významných sektorech působnosti banky.
17. Řízení podniku hraje v případě bank zvláště významnou roli; mnoho regulačních orgánů požaduje, aby banky disponovaly účinnou strukturou řízení podniku. V souladu s touto skutečností se auditor seznámí se strukturou řízení banky a o tom, jak osoby pověřené jejím řízením vykonávají své povinnosti v oblasti dohledu, kontroly a řízení banky.
18. Auditor je rovněž povinen získat a udržovat si dobrou pracovní znalost produktů a služeb, které banka poskytuje. Při získávání a udržování těchto znalostí bere auditor na vědomí různorodost základních vkladových, úvěrových a treasury služeb, které banky poskytují a dále rozvíjejí podle situace na trhu. Auditor se seznámí s povahou služeb poskytovaných prostřednictvím nástrojů, jako jsou například akreditivy, akcepty směnek, úrokové futures, forwardové a swapové kontrakty, opce a další obdobné nástroje, aby získal informace o přirozených rizicích a jejich důsledcích na audit, účetnictví a vykazování v účetní závěrce.
19. Pokud banka využívá servisních organizací k poskytování klíčových služeb nebo výkonu klíčových činností, jako jsou například vypořádání peněžních transakcí a transakcí s cennými papíry, činnost back office nebo služby interního auditu, odpovědnost za dodržování pravidel a nařízení a za existenci řádných vnitřních kontrol nesou i nadále osoby pověřené řízením banky a vedení banky, která tyto služby servisním organizacím zadává. Auditor vezme v úvahu právní a regulační omezení a zjistí, jak vedení banky a osoby pověřené jejím řízením sledují účinnost fungování systému vnitřní kontroly (včetně interního auditu). Další informace týkající se této problematiky specifikuje ISA 402 „Zvažované skutečnosti týkající se subjektů využívajících služeb servisních organizací“.

20. Z bankovních činností vyplývá řada rizik, která sice nejsou výlučně záležitostí bankovníctví, jsou však pro ně významná v tom smyslu, že se podílejí na utváření bankovních operací. Auditor se seznámí s povahou těchto rizik a o způsobu, jakým je banka řídí. Tyto informace umožní auditorovi posoudit míru přirozeného a kontrolního rizika souvisejícího s různými aspekty činnosti banky a stanovit povahu, časové rozvržení a rozsah auditorských postupů, které je nutno provést.

Základní informace o povaze bankovních rizik

21. Rizika vyplývající z bankovních činností lze zhruba rozčlenit do následujících kategorií:

Riziko země: Riziko, že zahraniční klienti a protistrany nesplní své závazky v důsledku ekonomických, politických a sociálních faktorů v zemi původu příslušné protistrany, které daný klient nebo protistrana nemůže ovlivnit;

Úvěrové riziko: Riziko, že klient nebo protistrana neuhradí svůj závazek v plné hodnotě buď k datu jeho splatnosti, nebo kdykoli po něm. Úvěrové riziko, zejména úvěrové riziko vyplývající z komerčních úvěrů, lze považovat za nejvýznamnější riziko vyplývající z bankovních operací. Úvěrové riziko vzniká v souvislosti s poskytováním úvěrů jednotlivcům, společnostem, bankám i státům. Vzniká rovněž u jiných aktiv než jsou úvěry, například u investic, zůstatků v jiných bankách a podrozvahových závazků. Úvěrové riziko zahrnuje rovněž riziko země, riziko transferu, reprodukční riziko a vypořádací riziko.

Měnové riziko: Riziko ztráty vyplývající z budoucích pohybů měnových kursů vztahujících se k aktivům, pasivům, právům a závazkům v zahraniční měně.

Fiduciární riziko: Riziko ztráty vyplývající z faktorů, jako je například neschopnost zajistit bezpečnou úschovu nebo nedbalost při správě aktiv ve vlastnictví jiných jednotek.

Úrokové riziko: Riziko, že pohyb úrokových sazeb negativně ovlivní hodnotu aktiv a pasiv nebo bude mít dopad na úrokové peněžní toky.

Právní a dokumentární riziko:

Riziko nesprávných smluv, popřípadě jejich právní nevymahatelnosti v příslušné jurisdikci, v níž mají být vymáhány, nebo v níž působí protistrany. Může zahrnovat i riziko, že se v důsledku nepřiměřeného nebo nesprávného právního poradenství nebo právní dokumentace ukáže hodnota aktiv jako nižší, popřípadě že se hodnota závazků ukáže jako vyšší, než byla hodnota původně očekávaná. Může rovněž dojít k tomu, že platné zákony nebudou obsahovat úpravu právní problematiky týkající se bank; soudní spor týkající se konkrétní banky může mít širší dopad na celý bankovní sektor a v jeho důsledku mohou vzniknout náklady dané bance i řadě dalších bank,

popřípadě všem bankám. Zákony týkající se bank nebo jiných komerčních podniků se mohou měnit. Banky jsou vystaveny právním rizikům zejména při uzavírání nových typů transakcí a v případech, kdy zákon nestanoví právo protistrany na uzavření transakce.

Likvidní riziko: Riziko ztráty v důsledku změny schopnosti banky prodat určité aktivum nebo s ním jinak nakládat.

Riziko modelů: Riziko související s nedokonalostí a subjektivitou modelů oceňování užívaných ke stanovení hodnoty aktiv nebo pasiv.

Operační riziko: Riziko přímé nebo nepřímé ztráty vyplývající z nepřiměřenosti nebo selhání vnitřních postupů, osob a systémů nebo vzniklé v důsledku vnějších příčin.

Cenové riziko: Riziko ztráty vyplývající z nepříznivých změn tržních cen, včetně úrokových sazeb, měnových kursů, cen akcií a komodit a z pohybů tržních cen investic.

Regulační riziko: Riziko ztrát vyplývajících z nesplnění regulačních nebo zákonných požadavků příslušné jurisdikce, v níž banka působí. Zahrnuje rovněž veškeré ztráty, které případně vyplynou ze změn regulačních požadavků.

Reprodukční riziko:

(někdy uváděné jako riziko neplnění)

Riziko, že klient nebo protistrana nesplní podmínky smlouvy. Na základě této skutečnosti vzniká potřeba nahradit neuskutečnou transakci transakcí jinou, a to za současnou tržní cenu. V důsledku toho může banka utrpět ztrátu rovnající se rozdílu mezi smluvní cenou a současnou tržní cenou.

Riziko ztráty dobré pověsti:

Riziko ztráty obchodů v důsledku nepříznivého veřejného mínění a následného poškození dobré pověsti banky v důsledku neschopnosti řádným způsobem řídit některé z výše uvedených rizik, nebo toho, že se banka nebo její vrcholové vedení podílí na nepatřičných nebo ilegálních činnostech, jako je například legalizace výnosů z trestné činnosti nebo pokus o zakrytí ztrát.

Vypořádací riziko:

Riziko, že dojde k plnění z transakce, ale nikoli k protiplnění ze strany klienta nebo protistrany. Banka v důsledku této skutečnosti zpravidla ztrácí jistinu v plné výši.

Riziko platební neschopnosti:

Riziko ztráty vyplývající z možnosti, že banka nebude mít k dispozici dostatek prostředků ke splnění svých závazků, nebo z neschopnosti

banky zajistit si přístup na kapitálové trhy a získat tam požadované zdroje.

- Riziko transferu: Riziko ztráty vznikající v případě, že závazek protistrany není denominován v její domácí měně. Může dojít k tomu, že protistrana není schopna získat měnu, v níž je závazek denominován, bez ohledu na svou konkrétní finanční situaci.
22. Bankovní rizika narůstají úměrně stupni koncentrace angažovanosti banky ve vztahu ke kterémukoli konkrétnímu klientovi, odvětví, zeměpisné oblasti nebo státu. Například úvěrové portfolio banky může obsahovat vysokou koncentraci úvěrů nebo závazků vůči určitým odvětvím, z nichž některá, jako například nemovitosti, přeprava a přírodní zdroje, mohou zahrnovat vysoce specializované činnosti. Pro posouzení příslušných rizik vyplývajících z úvěrů poskytnutých účetním jednotkám v uvedených odvětvích mohou být nezbytné znalosti podnikání v těchto odvětvích včetně jejich postupů v oblasti podnikání, operací a výkaznictví.
 23. Většina transakcí zahrnuje více než jedno výše uvedené riziko. Jednotlivá rizika pak navíc mohou spolu vzájemně souviset. Například úvěrová angažovanost banky při transakci s cennými papíry se může zvýšit v důsledku zvýšení tržní ceny příslušných cenných papírů. Obdobně nesplácení nebo neplnění může mít dopad na pozici likvidity banky. Auditor proto při analýze rizik, jimž je banka vystavena, zváží tyto i jiné vzájemné souvislosti jednotlivých rizik.
 24. Banky mohou být vystaveny rizikům vyplývajícím z charakteru jejich vlastnictví. Vlastník nebo skupina vlastníků banky se například mohou pokusit ovlivnit poskytnutí úvěru. U banky, jejíž převážnou část akcií vlastní malá skupina akcionářů (closely held bank) mohou mít tito vlastníci značný vliv na vedení banky a ovlivňovat jeho nezávislost a úsudek. Auditor zváží tato rizika.
 25. Auditor se seznámí nejen s vnějšími faktory, které by mohly signalizovat zvýšené riziko, ale posoudí rovněž povahu rizik vyplývajících z činnosti banky. Na výrazném zvýšení operačního rizika se podílejí následující faktory:
 - (a) Potřeba přesného zpracovávání velkých objemů transakcí v krátkém časovém úseku. Téměř vždy je její splnění umožněno rozsáhlým využíváním IT, které s sebou nese následující rizika:
 - transakce nejsou provedeny v požadovaném čase, v důsledku čehož vzniká neschopnost přijímat nebo provádět platby za tyto transakce;
 - složité transakce neproběhnou řádným způsobem;
 - vznik rozsáhlých nesprávností v důsledku selhání vnitřní kontroly;
 - ztráta dat v důsledku selhání systémů;
 - poškození dat v důsledku neoprávněné manipulace se systémy;
 - ohrožení tržními riziky v důsledku nedostatku spolehlivých aktuálních informací.

(b) Při převodech velkých peněžních částek je nutno využívat elektronického platebního styku (EFT) nebo jiných telekomunikačních systémů, což s sebou nese riziko ztráty způsobené platbami nesprávným stranám v důsledku podvodů nebo chyb.

(c) Provádění operací v různých lokalitách, jehož důsledkem je geografická rozptýlenost zpracovávání transakcí a vnitřních kontrol. V důsledku těchto skutečností:

- vzniká riziko, že nebude odpovídajícím způsobem agregována a sledována celosvětová angažovanost banky vůči klientům a vůči produktům;
- vzhledem k fyzickému oddělení vedení a osob zpracovávajících transakce může dojít k poruchám kontrol a k tomu, že tyto poruchy nebudou odhaleny nebo opraveny.

(d) Nutnost sledovat a řídit významné angažovanosti, které mohou vzniknout v krátkém časovém úseku. Vypořádání bezhotovostních transakcí může způsobit výrazné nahromadění pohledávek a závazků v průběhu dne, z nichž většina je uhrazena do konce dne. Tato situace se obvykle nazývá mezidenní (intra-day) platební riziko. Související angažovanosti vyplývají z transakcí s klienty a s protistranami a mohou být spojeny s rizikem úrokových sazeb, měnovým rizikem a tržním rizikem.

(e) Zacházení s velkými objemy peněžních položek, včetně hotovosti, převoditelných instrumentů a převoditelných zůstatků klientů, z něhož vyplývá riziko ztrát v důsledku krádeží a podvodů způsobených zaměstnanci nebo jinými osobami.

(f) Z přirozené složitosti a proměnlivosti prostředí, v němž banky působí, vyplývá riziko nepřiměřené strategie řízení rizik nebo účetního řešení ve vztahu k otázkám, jako je například vývoj nových produktů a služeb.

(g) Může dojít k omezení činnosti banky v důsledku neplnění zákonů a předpisů. Zahraniční transakce podléhají zákonům a předpisům států, v nichž se daná transakce uskuteční, a zároveň zákonům a předpisům státu, v němž se nachází centrála mateřské společnosti. Z této skutečnosti může vyplynout požadavek vyhovět protichůdným požadavkům a riziko, že provozní postupy, které jsou v souladu s předpisy v určité jurisdikci, nesplňují požadavky stanovené v jiných jurisdikcích.

26. V bance může docházet k podvodným činnostem, kterých se dopouští vedení nebo pracovníci banky, nebo ke kterým dochází s jejich vědomou účastí. Takovéto podvody mohou zahrnovat zkreslování účetních výkazů, jehož motivem není osobní obohacení (například za účelem zakrytí ztrát z obchodních transakcí), nebo zcizení aktiv banky za účelem osobního obohacení, jehož součástí může a nemusí být zkreslování účetních záznamů. K podvodu v bance může dojít také bez vědomí nebo spoluúčasti zaměstnanců banky. Podrobnější informace o povaze odpovědnosti auditora v souvislosti s podvodem specifikuje ISA 240, "Postup auditorů při posuzování možných podvodů při auditu účetní závěrky". Přestože k podvodné činnosti může docházet v souvislosti s celou řadou bankovních aktivit, nejčastěji je páchána v oblasti úvěrů, přijímání vkladů a obchodování. Metody, jimiž jsou podvody obvykle páchány a některé rizikové faktory podvodů, které mohou nasvědčovat tomu, že k podvodům dochází, jsou specifikovány v Příloze 1.

27. Z povahy činnosti bank vyplývá, že se snadno stávají obětí legalizace výnosů z trestné činnosti (praní špinavých peněz), tj. převádění výnosů z trestné činnosti na prostředky, které mají zdánlivě legální původ. V poslední době přispívá ke značnému zvýšení objemu legalizace výnosů z trestné činnosti v bankovním sektoru zejména obchod s drogami. V mnoha jurisdikcích vyžadují zákony, aby banky zavedly taková pravidla, postupy a kontroly, které by odrazovaly pachatele legalizace výnosů z trestné činnosti a které by tuto aktivitu rozpoznávaly a hlásily. Tato pravidla, postupy a kontroly zpravidla zahrnují následující požadavky:

- Nutnost identifikace klienta (“poznej svého klienta”).
- Prověřování zaměstnanců.
- Nutnost znát účel, k němuž bude daný účet používán.
- Vedení záznamů o transakcích.
- Hlášení podezřelých transakcí nebo všech transakcí určitého typu, např. hotovostních transakcí přesahujících určitou částku, příslušným úřadům.
- Školení zaměstnanců v oblasti identifikace podezřelých transakcí.

V některých jurisdikcích může být auditorům výslovně ukládána povinnost hlásit příslušným úřadům určité typy transakcí, kterých si všimnou. I v případě, že taková povinnost neexistuje, je auditor, který zjistí možný nesoulad se zákony nebo předpisy, povinen posoudit důsledky této skutečnosti na účetní závěrku nebo výrok auditora k účetní závěrce. Bližší informace k této otázce specifikuje ISA 250 – „Přihlížení k zákonům a nařízením při auditu účetní závěrky“

Seznámení s procesem řízení rizik

28. Vedení banky vyvíjí kontroly a využívá ukazatele výkonnosti pro podporu řízení klíčových obchodních a finančních rizik. Účinný systém řízení rizik v bance zpravidla vyžaduje následující:

- Dohled osob pověřených řízením a jejich účast v kontrolním procesu

Osoby pověřené řízením by měly schvalovat písemná pravidla řízení rizik. Tato pravidla by měla být v souladu se strategií podnikání banky, s její kapitálovou silou, odbornými znalostmi jejího vedení, regulačními požadavky a typy a objemem rizika, které banka považuje za přijatelné. Osoby pověřené řízením rovněž odpovídají za to, že v bance bude vytvořeno prostředí kladoucí důraz na odpovědný přístup k dodržování vnitřních kontrol a vysokých etických standardů a často zakládají zvláštní výbory, které jim pomáhají při výkonu jejich funkcí. Vedení odpovídá za zavádění strategií a postupů stanovených osobami pověřenými řízením a za zavedení a udržování přiměřeného a účinného vnitřního kontrolního systému.

- Identifikace, měření a sledování rizik

Banka by měla identifikovat a měřit rizika, která mohou výrazně ovlivnit dosahování jejích cílů, a porovnávat je s předem schválenými limity a kritérii. Tuto činnost může provádět nezávislá jednotka pro řízení rizik, která je odpovědná rovněž za ověřování a zátěžové testování modelů ocenění a oceňování, které používá front office a back office. V bankách zpravidla funguje oddělení řízení rizik, které sleduje aktivity související s řízením rizik a vyhodnocuje účinnost používaných modelů řízení rizik, metodik a předpokladů. Auditor v takovém případě zváží, zda a jak využije práce tohoto oddělení.

- Kontrolní činnost

V bance by měly fungovat vhodné kontroly k řízení rizik týkající se například účinného oddělení neslučitelných funkcí (zejména mezi front office a back office), přesného měření a hlášení pozic, ověřování a schvalování transakcí, odsouhlasování pozic a výsledků, stanovování limitů, hlášení a schvalování překročení limitů, fyzického zabezpečení a plánování pro případ nepředvídaných událostí.

- Monitorovací činnost

Modely řízení rizik, metodiky a předpoklady užívané k měření a řízení rizik by měly být pravidelně vyhodnocovány a aktualizovány. Tuto činnost může zajišťovat nezávislé oddělení řízení rizik. Úlohou interního auditu by mělo být periodické testování procesu řízení rizik, zda jsou dodržována pravidla a postupy řízení a zda jsou provozní kontroly účinné. Jak oddělení řízení rizik, tak interní audit by měly být podřízeny osobám pověřeným řízením a měly by mít vedení nezávislé na osobách, o kterých podávají hlášení.

- Spolehlivé informační systémy

Je nutné, aby banky měly k dispozici spolehlivé informační systémy poskytující přiměřené, včasné a konzistentní informace o jejich finanční a provozní situaci a o jejich souladu se zákony a předpisy. Je nezbytné, aby osoby pověřené řízením a vedením banky měly k dispozici informace o řízení rizik, které budou snadno srozumitelné a které jim umožní posoudit neustále se měnící povahu rizikového profilu banky.

Vypracování celkového plánu auditu

29. Při vypracování celkového plánu auditu účetní závěrky banky se auditor zaměří zejména na následující otázky:

- Složitost transakcí, které banka provádí a příslušná dokumentace;
- Rozsah, v jakém servisní organizace zajišťují klíčové činnosti;
- Podmíněné závazky a podrozvahové položky;
- Regulační aspekty;

- Rozsah IT a jiných systémů, které banka užívá;
- Předpokládané vyhodnocení přirozeného a kontrolního rizika;
- Práce interního auditu;
- Vyhodnocení auditorského rizika;
- Vyhodnocení významnosti;
- Prohlášení vedení k auditu;
- Účast jiných auditorů;
- Geografické rozložení operací banky a koordinace práce různých auditorských týmů;
- Existence transakcí mezi propojenými osobami;
- Aspekty nepřetržitého trvání účetní jednotky.

Tato problematika je dále rozvedena níže.

Složitost prováděných transakcí

30. Banky zpravidla provádějí širokou škálu různorodých činností, v důsledku čehož je pro auditora někdy obtížné beze zbytku pochopit důsledky jednotlivých transakcí. Může se jednat o transakce natolik složité, že ani vedení banky není schopno řádně analyzovat rizika nových produktů a služeb. Obtíže mohou vyplývat i ze značné geografické rozptýlenosti aktivit dané banky. Banky provádějí transakce vycházející ze složitých a významných předpokladů, které jsou ne vždy patrné z dokumentace užívané ke zpracovávání transakcí a jejich zanášení do účetních záznamů banky. Z této skutečnosti vyplývá riziko neúplného nebo nesprávného zaznamenání nebo zaúčtování některých aspektů dané transakce, které s sebou nese následující rizika:

- Riziko ztráty vyplývající z toho, že nebylo včas provedeno nápravné opatření;
- Riziko, že nebudou včas vytvořeny přiměřené rezervy na ztrátu;
- Riziko nepřiměřeného nebo nevhodného vykázání údajů v účetní závěrce a v jiných zprávách.

Auditor se seznámí s činnostmi banky a s transakcemi, které tato banka provádí, v dostatečné míře, která mu umožní identifikovat a pochopit jevy, transakce a postupy, které mohou podle jeho názoru mít významný dopad na účetní závěrku, zprávu o přezkoumání nebo na zprávu auditora.

31. Řada částek k zaúčtování nebo údajů vykázaných v účetní závěrce závisí na úsudku vedení banky, například opravné položky k úvěrům a rezervy související s finančními

nástroji, jako je například rezerva na likvidní riziko, rezerva na riziko modelů a rezerva na operační riziko. Čím větší je míra tohoto úsudku, tím větší je přirozené riziko a tím větší je míra odborného posouzení, které musí provést auditor. Účetní závěrka může také obsahovat další významné položky, které vyžadují účetní odhad. Auditor vezme v úvahu informace uvedené v ISA 540 – „Audit účetních odhadů“.

Rozsah, v jakém servisní organizace zajišťují klíčové činnosti

32. V zásadě se ohledy, které je nutno brát v úvahu v případech, kdy banka využívá služeb servisních organizací, neliší od ohledů, které je nutno brát v úvahu v případech, že těchto služeb využívá jakákoli jiná jednotka. Banky však v některých případech využívají služeb servisních organizací k provádění části svých klíčových činností, jako je například řízení úvěrů a hotovosti. Pokud banka využívá služeb servisních organizací pro činnosti tohoto typu, může být pro auditora obtížné získat dostatečné vhodné důkazní informace bez spolupráce s předmětnou servisní organizací. Další informace o aspektech, které musí auditor posoudit, a o typech zpráv, které auditoři servisních organizací poskytují klientům dané organizace, jsou specifikovány v ISA 402.

Podmíněné závazky a podrozvahové položky

33. Banky rovněž často vstupují do transakcí, které:

- Mají nízký podíl příjmů z poplatků nebo zisků, vyjádřený procentem z podkladového aktiva nebo pasiva;
- Předpisy příslušného státu nemusí vyžadovat jejich zveřejnění v rozvaze, popřípadě ani v příloze k účetní závěrce;
- Jsou zaúčtovány pouze na evidenčních účtech;
- Zahrnují sekuritizaci a prodej aktiv, která se již neobjevují v účetní závěrce banky.

Mezi takovéto transakce patří například: úschova cenných papírů, záruky, dopisy o podpoře (letter of comfort) a akreditivy, úrokové a měnové swapy a přísliby a opce vztahující se k nákupu a prodeji cizích měn.

34. Auditor přezkoumá zdroje příjmů banky a získá dostatečné a vhodné důkazní informace o následujících skutečnostech:
- (a) Přesnost a úplnost účetních záznamů vztahujících se k takovýmto transakcím;
 - (b) Existence řádných kontrol omezujících bankovní rizika vyplývající z těchto transakcí;
 - (c) Přiměřenost případně potřebných rezerv na ztráty;
 - (d) Přiměřenost veškerých informací, jejichž zveřejnění v účetní závěrce je požadováno.

Regulační aspekty

35. IAPS 1004 poskytuje informace a vodítka týkající se vztahů mezi auditory banky a bankovním dohledem. Basilejský výbor vydal informace pro bankovní dohled týkající se řádné bankovní praxe v oblasti řízení rizik, vnitřních kontrolních systémů, účtování a vykazování úvěrů, vykazování jiných skutečností a o dalších oblastech činností banky. Kromě toho vydal i informace o posuzování kapitálové přiměřenosti a o dalších významných otázkách z oblasti bankovního dohledu. Tyto informace jsou k dispozici auditorovi i veřejnosti na internetové stránce Banky pro mezinárodní platby (BIS).
36. Auditor v souladu s ISA 310 „Znalost podnikání“ posoudí, zda jsou tvrzení obsažená v účetní závěrce v souladu s auditorovými znalostmi podnikání. V řadě regulačních rámců závisí úroveň a typy podnikání, které je bankám povoleno vykonávat, na objemu aktiv a pasiv dané banky a na typech a vnímaných rizicích vztahujících se k těmto aktivům a pasivům (rámec rizikově váženého kapitálu). Tyto okolnosti více působí na vedení, aby se dopouštělo zkreslování finančního výkaznictví spočívajícího v zařazování aktiv a pasiv do nesprávných kategorií, nebo v jejich označování za méně riziková, než ve skutečnosti jsou, a to zejména v případech, kdy banka pracuje s minimální předepsanou úrovní kapitálu nebo se této úrovni blíží.
37. Existuje celá řada postupů, které provádějí jak auditoři, tak bankovní dohled. Jedná se například o:
- Provádění analytických postupů;
 - Získávání důkazů o fungování vnitřního kontrolního systému;
 - Přezkoumání kvality aktiv banky a posouzení bankovních rizik.

Pro auditora je proto výhodné komunikovat s bankovním dohledem a mít přístup k případným sdělením týkajících se výsledků práce vedení banky, které bankovní dohled zasílá vedení banky. Při provádění analytických postupů a při zaměřování pozornosti na konkrétní problematické oblasti bankovního dohledu může auditor využít posouzení, které bankovní dohled provedl v případě důležitých oblastí, jako například přiměřenost postupů řízení rizik a opravných položek na krytí ztrát z úvěrů, a dále poměrové ukazatele obezřetnosti aktiv a pasiv, které bankovní dohled používá.

Rozsah IT a jiných systémů

38. Vysoký objem transakcí a nutnost jejich zpracování v krátkém časovém úseku má za následek skutečnost, že většina bank zpravidla ve značné míře využívá IT, EFT a jiné telekomunikační systémy.

Problémy v oblasti kontroly vyplývající z užívání IT v bance jsou obdobné jako problémy při jejich využívání jinými organizacemi. Auditor banky se však zajímá zejména o otázky, jejichž příklady uvádíme níže:

- Využívání IT pro výpočet a zaúčtování prakticky veškerých úrokových výnosů a úrokových nákladů, které zpravidla patří k nejvýznamnějším elementům určujícím zisky banky.
- Využívání IT a telekomunikačních systémů pro stanovení pozic z obchodování s cennými papíry v cizí měně a s deriváty, a pro výpočet a zaúčtování zisků a ztrát, které z nich plynou.
- Značná, v některých případech téměř absolutní, závislost na záznamech vytvořených pomocí počítačů, protože představují jediný snadno dostupný zdroj podrobných aktuálních informací o stavu aktiv a pasiv banky, jako jsou například zůstatky klientských úvěrů a vkladů.
- Užívání složitých modelů oceňování, které jsou součástí IT systémů.
- Modely užívané k oceňování aktiv a data využívaná těmito modely mají často podobu tabulek připravovaných jednotlivými osobami na osobních počítačích, které nejsou napojeny na hlavní počítačové systémy banky a nepodléhají stejným kontrolám jako aplikace na těchto systémech. Bližší informace pro auditory týkající se těchto aplikací jsou specifikovány v IAPS 1001 „Prostředí informačních technologií – samostatné osobní počítače“.
- Užívání různých počítačových systémů s sebou nese riziko ztráta auditorských záznamů a nesoulad jednotlivých systémů.

Systémy EFT jsou bankami využívány jak interně (např. pro převody mezi jednotlivými pobočkami banky a mezi bankomaty a počítačovými soubory zaznamenávajícími pohyb na účtech), tak externě mezi bankou a jinými finančními institucemi (například prostřednictvím sítě SWIFT) a rovněž mezi bankou a jejími klienty využívajícími internet nebo jiné prostředky elektronického styku.

39. Auditor se seznámí s klíčovými aplikacemi IT, EFT a telekomunikačních systémů a s vazbami mezi nimi. Auditor aplikuje takto získané informace na hlavní procesy činnosti banky nebo na její rozvahové pozice s cílem identifikovat rizikové faktory z hlediska dané organizace a tedy i z hlediska auditu. Je rovněž nezbytné identifikovat rozsah využití interně vyvinutých aplikací nebo integrovaných systémů, které budou mít přímý dopad na přístup auditora. (Interně vyvinuté systémy vyžadují, aby se auditor detailněji zaměřil na kontroly změn programů.)
40. Při auditu rozptýleného IT prostředí se auditor seznámí s umístěním klíčových IT aplikací. Pokud je wide area network (WAN) banky rozptýlen ve více státech, mohou se na mezinárodní zpracování dat vztahovat specifická legislativní pravidla. V takovémto prostředí je významnou součástí auditu přezkoumání systému kontroly přístupu, zejména systému porušení přístupových práv.
41. Způsob, jakým banka provádí svou činnost, se významně mění v důsledku zavádění elektronického obchodování. Elektronické obchodování s sebou nese nové rizikové aspekty a ostatní skutečnosti, jimiž se auditor zabývá. Auditor posuzuje například následující skutečnosti:

- Rizika, která strategie elektronického obchodování pro činnost banky přináší.
 - Přirozená rizika vyplývající z technologie, kterou si banka zvolila pro implementaci své strategie elektronického obchodování.
 - Reakce vedení na identifikovaná rizika, včetně kontrolních aspektů týkajících se následujících záležitostí:
 - Soulad s právními a regulačními požadavky u mezinárodních transakcí;
 - Bezpečnost a utajení u přenosů přes internet;
 - Úplnost, přesnost, včasnost a schvalování internetových transakcí při jejich zanesení do účetního systému banky.
 - Úroveň znalostí a kompetentnosti auditora a jeho asistentů auditora v oblasti IT a elektronického obchodování.
42. Organizace může zadat činnosti související s IT nebo s EFT externímu poskytovateli služeb. Auditor se seznámí s těmito externě zadávanými službami, se systémem vnitřních kontrol banky, která tyto služby zadává, a se systémem vnitřních kontrol poskytovatele těchto služeb, za účelem stanovení povahy, rozsahu a časového rozvržení testů věcné správnosti. Další informace o této problematice specifikuje ISA 402.

Předpokládané posouzení přirozeného a kontrolního rizika

43. S ohledem na povahu bankovních operací není vyloučeno, že auditor nebude schopen snížit auditorské riziko na přijatelnou úroveň pouhým provedením testů věcné správnosti. Je tomu tak mimo jiné v důsledku těchto faktorů:
- Rozsáhlé využívání IT a EFT systémů, což znamená, že celá řada důkazních informací je k dispozici pouze v elektronické podobě a generují je vlastní IT systémy dané jednotky.
 - Banky se účastní velkého množství transakcí, v důsledku čehož není možné se spoléhat pouze na testy věcné správnosti.
 - Geografická rozptýlenost bankovních operací, která nesmírně ztěžuje provedení testů věcné správnosti v dostatečném rozsahu.
 - Obtížnost navrhování účinných testů věcné správnosti za účelem provedení auditu složitých obchodních transakcí.

Ve většině případů nebude auditor schopen snížit auditorské riziko na přijatelnou úroveň, pokud vedení nezavede vnitřní kontrolní systém, který auditorovi umožní vyhodnotit úroveň přirozeného a kontrolního rizika jako nižší než vysokou. Auditor získá dostatečné vhodné důkazní informace, na jejichž základě je možno posoudit

přirozené a kontrolní riziko. Podrobnější informace o otázkách vnitřní kontroly jsou specifikovány v odstavcích 56–70.

Práce interního auditu

44. Rozsah a cíle interního auditu mohou být značně různorodé v závislosti na velikosti a struktuře banky a na požadavcích vedení a osob pověřených řízením. Zpravidla však úloha interního auditu zahrnuje kontrolu účetního systému a příslušných vnitřních kontrol, sledování jejich činnosti a doporučení k jejich zkvalitnění. Dále zpravidla zahrnuje také přezkoumání nástrojů užívaných pro identifikaci, měření a vykazování finančních a provozních informací a konkrétní dotazování na jednotlivé položky, včetně podrobného testování transakcí, zůstatků a postupů. Faktory zmiňované v odstavci 44 rovněž často vedou auditora k tomu, aby využíval práce interního auditu. Tato skutečnost se týká zejména bank s velkým geografickým rozptýlením poboček. V bance často funguje v rámci interního auditu nebo jako samostatná složka i útvar přezkoumání úvěrů, který informuje vedení banky o kvalitě úvěrů a o dodržování zavedených postupů, které s nimi souvisejí. V obou případech auditor často provede odpovídající analýzu útvaru přezkoumání úvěrů a jeho práce a na jejím základě zváží, zda výsledků této práce využije. Další informace o využití práce interního auditu jsou specifikovány v ISA 610 „Posuzování práce interního auditu“.

Auditorské riziko

45. Auditorské riziko má následující tři složky:
- a. Přirozené riziko (riziko, že dojde k významným nesprávnostem);
 - b. Kontrolní riziko (riziko, že bankovní systém vnitřní kontroly takovýmto nesprávnostem včas nezabrání, neodhalí je a nezjedná jejich nápravu);
 - c. Zjišťovací riziko (riziko, že auditor neodhalí případné další významné nesprávnosti).

Přirozené riziko a kontrolní riziko existují nezávisle na auditu finančních informací a auditor je nemůže ovlivnit. Povaha rizik souvisejících s bankovními činnostmi, která jsou blíže specifikována v odstavcích 21 až 25, naznačuje, že odhadovaná úroveň přirozeného rizika bude v řadě oblastí vysoká. Aby tedy banka dosáhla nižší než vysoké úrovně přirozeného a kontrolního rizika, je nezbytné, aby měla přiměřený systém vnitřní kontroly. Auditor tato rizika posoudí a navrhne testy věcné správnosti tak, aby snížil auditorské riziko na přijatelnou úroveň.

Významnost

46. Při posuzování významnosti bere auditor v úvahu vedle aspektů specifikovaných v ISA 320 „Významnost z hlediska auditu“ i následující faktory:
- Vzhledem k vysokému zadlužení mohou mít i relativně malé nesprávnosti významný dopad na výsledky za dané období a na výši kapitálu, přestože jejich dopad na celkovou výši aktiv může být nevýznamný.
 - Zisky banky jsou v porovnání s jejími celkovými aktivy a pasivy a s jejími podrozvahovými závazky nízké. Proto mohou být nesprávnosti, které se týkají

pouze aktiv, pasiv a podrozvahových závazků, méně významné, než nesprávnosti, které se mohou týkat rovněž výkazu zisku a ztráty.

- Banky jsou často povinny dodržovat regulační požadavky, jako je například požadavek na udržování minimální výše kapitálu. Nedodržení těchto požadavků může zpochybnit vhodnost užití předpokladu nepřetržitého trvání účetní jednotky vedením banky. Auditor proto stanoví úroveň významnosti s cílem identifikovat nesprávnosti, které by v případě, že by nebyly opraveny, měly za následek významné porušení těchto regulačních požadavků.
- Vhodnost předpokladu nepřetržitého trvání účetní jednotky často závisí na otázkách souvisejících s tím, zda má banka pověst řádně fungující finanční instituce, a se zásahy regulačních orgánů. Z těchto důvodů se mohou z hlediska účetní závěrky banky stát významnými transakce mezi propojenými osobami a jiné záležitosti, které by u jiných jednotek než u bank významné nebyly, pokud by mohly ovlivnit dobrou pověst banky nebo opatření regulačních orgánů.

Prohlášení vedení k auditu

47. Prohlášení vedení k auditu banky slouží auditorovi jako pomůcka při zjišťování úplnosti informací a důkazních informací, které mu byly pro účely auditu poskytnuty. Toto pravidlo platí zejména pro bankovní transakce, které se zpravidla nemusí zobrazit v účetní závěrce (podrozvahové položky), ale které mohou být zachyceny v jiných záznamech, o nichž auditor nemusí být informován. Často je rovněž nezbytné, aby auditor získal prohlášení vedení k auditu týkající se významných změn činnosti banky a jejího rizikového profilu. Rovněž může být nutné, aby auditor identifikoval ty oblasti činnosti banky, u nichž může nastat potřeba doplnit důkazní informace, které auditor pravděpodobně obdrží, prohlášením vedení k auditu. Jedná se například o opravné položky k úvěrům a úplnost korespondence s regulačními orgány. Informace ohledně využití prohlášení vedení k auditu jako důkazních informací, postupů, které auditor využívá při jejich vyhodnocování a dokumentaci, a okolností, za nichž je nutno tato prohlášení získat v písemné podobě, jsou specifikovány v ISA 580 – „Prohlášení vedení k auditu“.

Účast jiných auditorů

48. Vzhledem ke skutečnosti, že pobočky většiny bank se nacházejí v celé řadě zeměpisných oblastí, je často nezbytné, aby auditor v řadě lokalit, v nichž banka působí, využíval práci jiných auditorů. Za tímto účelem může využít jednak práce jiných kanceláří vlastní auditorské firmy, jednak služeb jiných auditorských firem v daných lokalitách.
49. Před využitím práce jiného auditora provede auditor následující:
- Posoudí nezávislost těchto auditorů a jejich schopnost provést nezbytné práce (včetně jejich znalosti podnikání v oblasti bankovníctví a příslušných regulačních požadavků);

- Posoudí, zda jim byly sděleny jednoznačné informace o podmínkách zakázky, účetních zásadách, které je nutno použít, a o ujednáních týkajících se výkaznictví;
- Provede postupy, jejichž cílem je získat dostatečné a vhodné důkazní informace o tom, že práce provedené jiným auditorem jsou přiměřené danému účelu; jedná se například o diskuse s jiným auditorem, přezkoumání písemného shrnutí užitých postupů a zjištění, přezkoumání spisu auditora vypracovaného jiným auditorem, nebo jakýkoli jiný, okolnostem přiměřený způsob.

Další informace o problematice, kterou je v takovýchto situacích nutno řešit, a postupech, které je nutno provést, uvádí ISA 600 – „Použití práce jiného auditora“.

Koordinace prací, které mají být provedeny

50. Vzhledem k rozsahu a ke geografickému rozptýlení většiny bank je koordinace prací, které mají být provedeny, významným předpokladem provedení efektivního a účinného auditu. Požadovaná koordinace bere v úvahu například následující faktory:

- Práce, které provedou:
 - Experti;
 - Asistenti
 - Jiné kanceláře téže auditorské firmy;
 - Jiné auditorské firmy.
- Plánovaný rozsah využití práce interního auditu.
- Data, k nimž je požadováno vydání zprávy akcionářům a regulačním orgánům.
- Veškeré zvláštní analýzy a jiná dokumentace, kterou má zajistit vedení banky.

51. Optimální úroveň koordinace mezi asistenty lze často dosáhnout pravidelnými schůzkami zabývajícími se aktuálním stavem auditu. Vzhledem k počtu asistentů auditora i lokalit, v nichž budou působit, auditor zpravidla sděluje veškeré nebo relevantní součásti plánu auditu písemně. Při písemné formulaci požadavků auditor posoudí, zda do nich zahrne komentář týkající se následujících skutečností:

- Účetní závěrka a ostatní informace, které mají být předmětem auditu (a v případě, že to považuje za nezbytné, také právní nebo jiný mandát pro provedení auditu).
- Podrobný rozpis veškerých dalších informací, které si auditor vyžádá, například informace o některých úvěrech, struktura portfolia, popisný komentář auditorských prací, které je nutno provést (zejména v oblastech rizik významných pro banku, který jsou popsána v odstavcích 21 až 25) a výsledků auditorské práce, dále body, které mají být potenciálně zahrnuty do dopisů vedení o vnitřní kontrole, problémy regulace v daném státě a v případě potřeby i vzory veškerých požadovaných zpráv.

- Konstatování, že audit je nutno provést v souladu s ISA a s veškerými regulačními požadavky platnými v daném státě (pokud to auditor uzná za vhodné, uvede rovněž informace o těchto požadavcích).
- Příslušné účetní zásady, které je nutno dodržovat při sestavování účetní závěrky a dalších informací (a pokud to auditor uzná za vhodné, také podrobnější informace o těchto zásadách).
- Výkazní požadavky a termíny týkající se předběžného auditu.
- Podrobné údaje o kontaktních osobách účetní jednotky.
- Ujednání týkající se honorářů a fakturace.
- Veškeré další problémy související s regulací, vnitřní kontrolou, účetnictvím nebo auditem, o nichž by osoby provádějící audit měly být informovány.

Transakce mezi propojenými osobami

52. Auditor věnuje v průběhu auditu pozornost transakcím mezi propojenými osobami, zejména v oblasti úvěrů a investic. Identifikaci transakcí mezi propojenými osobami mohou usnadnit postupy prováděné ve fázi plánování auditu a seznámení se s danou bankou a s odvětvím bankovníctví. V některých jurisdikcích mohou transakce mezi propojenými osobami podléhat kvantitativním nebo kvalitativním omezením. Auditor zjistí rozsah veškerých takovýchto omezení.

Aspekty předpokladu nepřetržitého trvání účetní jednotky

53. ISA 570 „Předpoklad nepřetržitého trvání účetní jednotky“ specifikuje informace o posouzení auditora vhodnosti toho, že vedení použilo předpoklad nepřetržitého trvání účetní jednotky. Vedle otázek, kterými se zabývá tento ISA, mohou nastat i další události nebo okolnosti, které mohou v případě banky výrazně zpochybnit předpoklad nepřetržitého trvání účetní jednotky. Jedná se například o následující události a okolnosti:
- Rychlé zvýšení objemu obchodů s deriváty. Tato skutečnost může být příznakem toho, že banka provádí obchodní činnost, aniž by v ní fungovaly nezbytné kontroly.
 - Skutečná ziskovost nebo prognóza ziskovosti vykazující výrazný pokles, zejména v případech, kdy banka pracuje s minimální zákonem stanovenou úrovní kapitálu nebo likvidity nebo kdy se této úrovni blíží.
 - Úrokové sazby u závazků vůči peněžnímu trhu a vkladatelům převyšují běžné tržní sazby. Tato skutečnost může být příznakem toho, že banka je vnímána jako rizikovější.

- Výrazný pokles vkladů jiných bank nebo jiných forem krátkodobého financování z peněžního trhu. Tato skutečnost může svědčit o nedůvěře ostatních účastníků trhu v danou banku.
 - Regulační orgány provedly nebo hrozí, že provedou opatření, která mohou mít negativní dopad na předpoklad nepřetržitého trvání banky jako účetní jednotky.
 - Zvýšení částek dlužných centrálním bankám, které může svědčit o tom, že banka nebyla schopna zajistit si likviditu z běžných tržních zdrojů.
 - Vysoká koncentrovanost angažovanosti ve vztahu k věřitelům nebo ke zdrojům financování.
54. ISA 570 rovněž poskytuje auditorům informace pro případ, že nastane taková událost nebo skutečnost, která může vzbudit významné pochybnosti o bance z hlediska předpokladu nepřetržitého trvání účetní jednotky. Tento ISA specifikuje řadu postupů, jejichž provedení může být nezbytné a navíc mohou být nezbytné i následující postupy:
- Přezkoumání korespondence s regulačními orgány.
 - Přezkoumání zpráv vydaných regulačními orgány na základě inspekci provedených těmito orgány.
 - Projednání výsledků veškerých inspekci, které v dané době probíhají.
55. Regulační režim, kterým se banka řídí, může vyžadovat, aby auditor informoval regulační orgán o jakémkoli úmyslu vydat modifikovaný výrok nebo o jakýchkoli pochybnostech o předpokladu nepřetržitého trvání účetní jednotky, které auditor případně o bance nabude. Další podrobnosti o vztahu mezi auditorem a orgánem bankovního dohledu specifikuje IAPS 1004.

Vnitřní kontroly

Úvod

56. Basilejský výbor pro bankovní dohled vydal dokument “Koncepční rámec vnitřních kontrolních systémů bankovních organizací“ (září 1998), který slouží orgánům bankovního dohledu jako koncepční rámec hodnocení vnitřních kontrolních systémů v bankách. Tento rámec využívá řada orgánů bankovního dohledu a lze ho využít i při diskusích o bankovním dohledu s jednotlivými bankovními organizacemi. Pro auditory účetních závěrek bank mohou být znalosti podnikání uvedené v tomto dokumentu užitečné z hlediska pochopení nejrůznějších elementů vnitřního kontrolního systému banky.
57. Mezi povinnosti vedení banky patří i zajištění přiměřeného účetního systému a vnitřního kontrolního systému, výběr a aplikace účetních strategií a zabezpečení aktiv dané účetní jednotky.

Auditor se seznámí s účetním systémem a s vnitřními kontrolními systémy v míře dostačující k naplánování auditu a k vypracování účinného přístupu k auditu. Poté, co se auditor s těmito skutečnostmi seznámí, vyhodnotí přirozené a kontrolní rizika za účelem stanovení odpovídajícího zjišťovacího rizika akceptovatelného pro tvrzení obsažená v účetní závěrce, a stanovení povahy, časového rozvržení a rozsahu testů věcné správnosti provedených v souvislosti s těmito tvrzeními.

Pokud auditor vyhodnotí kontrolní riziko jako menší než nízké, bývají testy věcné správnosti zpravidla méně rozsáhlé, než tomu bývá jindy, a může se lišit i jejich povaha a časové rozvržení.

Identifikace, dokumentace a testování kontrolních postupů

58. ISA 400 „Vyhodnocení rizik a vnitřní kontrola“ uvádí, že cílem vnitřních kontrol vztahujících se k účetnímu systému je dosahování například následujících cílů:

- Provádění transakcí v souladu se všeobecným nebo konkrétním pověřením vedení (odstavce 59–61).
- Okamžité zaúčtování veškerých transakcí a jiných událostí ve správné výši, na správné účty a do správného účetního období, aby bylo možno vypracovat účetní závěrku v souladu s identifikovaným rámcem finančního výkaznictví (odstavce 62 a 63).
- Povolení přístupu k aktivům pouze na základě pověření vedení (odstavce 64 a 65).
- Zaúčtovaná aktiva jsou v přiměřených intervalech porovnávána se skutečným stavem aktiv a v případě rozdílů jsou přijata vhodná opatření (odstavce 66 a 67).

Aspekty těchto jednotlivých cílů ve vztahu k auditu jsou specifikovány v následujících odstavcích.

Dalším cílem vnitřní kontroly bank je zajistit, aby banka odpovídajícím způsobem plnila své regulační a fiduciární povinnosti vyplývající z jejích aktivit souvisejících se správou svěřeného majetku. Tyto cíle jsou přímým objektem zájmu auditora pouze do té míry, z níž by mohlo mít neplnění uvedených povinností za následek významné nesprávnosti v účetní závěrce.

Transakce jsou prováděny na základě všeobecného nebo konkrétního pověření vedení

59. Celkovou odpovědnost za systém vnitřní kontroly banky nesou i nadále osoby pověřené jejím řízením, které jsou odpovědné za řízení činností banky. Vzhledem k tomu, že činnosti banky bývají zpravidla rozsáhlé a různorodé, je nutno decentralizovat rozhodovací funkce a oprávnění zavazovat banku k významným transakcím jsou zpravidla rozptýleny a delegovány na různé úrovně vedení a zaměstnanců. K tomuto rozptýlení a delegování dochází téměř vždy u poskytování úvěrů, treasury operací a převodu finančních prostředků, kde jsou například platební příkazy zasílány

prostřednictvím zakódované zprávy. Tento rys bankovních operací vytváří potřebu strukturovaného systému delegace pravomocí, jehož důsledkem je formální identifikace a dokumentace následujících skutečností:

- (a) Osoby oprávněné schvalovat konkrétní transakce;
- (b) Postupy, které je nutno při tomto schvalování dodržet;
- (c) Limity částek, které mohou schvalovat buď konkrétní zaměstnanci, nebo zaměstnanci na určité hierarchické úrovni, včetně případných požadavků na souběžné schvalování.

Osoby pověřené řízením jsou rovněž povinny zajistit vhodné postupy sledování úrovně angažovaností. Tyto postupy zpravidla zahrnují agregaci angažovanosti nejen v rámci jednotlivých aktivit, útvarů a poboček banky, ale také napříč mezi nimi.

- 60. Přezkoumání kontrol schvalování bude mít pro auditora velký význam při posuzování, zda byly dané transakce uzavřeny v souladu se strategií banky, a například v případě úvěrové funkce také při posuzování, zda byly úvěry před uvolněním finančních prostředků patřičně vyhodnoceny. Auditor zpravidla zjistí, že banka má zavedeny limity pro úroveň angažovaností v závislosti na typu transakce. Auditor při provádění testů kontrol posoudí, zda jsou tyto limity dodržovány a zda jsou pozice při jejich překročení včas hlášeny příslušné úrovni vedení společnosti.
- 61. Z hlediska auditu je řádné fungování schvalovacích kontrol banky významné zejména ve vztahu k transakcím uzavíraným k datu účetní závěrky nebo blízko tomuto datu. Je tomu tak proto, že některé aspekty těchto transakcí nemusí být ještě naplněny, popřípadě nemusí být k dispozici dostatek důkazních informací, na jejichž základě by bylo možné odhadnout hodnotu získaného aktiva nebo vzniklého závazku. Příkladem takovýchto transakcí jsou závazky ke koupi nebo prodeji konkrétních cenných papírů po konci účetního období a úvěry, u nichž dlužník dosud neuhradil jistinu ani úroky.

Veškeré transakce i jiné události jsou neprodleně zaúčtovány ve správné výši, na správný účet a do správného účetního období tak, aby bylo možno sestavit účetní závěrku v souladu s identifikovaným rámcem finančního výkaznictví.

- 62. Při posuzování vnitřních kontrol, které vedení používá pro zajištění řádného zaúčtování všech transakcí a ostatních událostí, bere auditor v úvahu řadu faktorů, které jsou v bankovním prostředí zvláště významné. Jedná se například o následující faktory:
 - Banky zpracovávají značné objemy transakcí, které mohou buď samostatně nebo souhrnně představovat velké finanční částky. V souladu s touto skutečností je nezbytné, aby banka prováděla závěrkové a odsouhlasovací postupy v takovém časovém horizontu, který umožní odhalení chyb a nesrovnalostí, jejich přezkoumání a opravu tak, aby bance vznikla co nejmenší ztráta. Tyto postupy mohou být prováděny s hodinovou, denní, týdenní nebo měsíční periodicitou v závislosti na objemu a povaze dané transakce, úrovni rizika a časovém horizontu úhrady transakcí. Cílem uvedeného odsouhlasování často bývá zajištění úplnosti

zpracování transakcí ve vysoce složitých integrovaných IT systémech, a tyto systémy rovněž zpravidla automaticky připravují odsouhlasení jako taková.

- Řada transakcí, které banky provádějí, se řídí specializovanými účetními pravidly. Banky by měly mít zavedeny kontrolní postupy zajišťující aplikaci těchto pravidel při přípravě odpovídajících finančních informací pro vedení a externího výkaznictví. Příkladem takovýchto kontrolních postupů jsou postupy zajišťující tržní přecenění závazků k nákupu a prodeji cizích měn a cenných papírů s cílem zajistit zaúčtování veškerých nerealizovaných zisků a ztrát.
 - Některé transakce, které banky provádějí, není nutno vykazovat v účetní závěrce (například transakce, na něž příslušný účetní rámec dovoluje pohlížet jako na podrozvahové položky). Banka proto musí mít zavedeny kontrolní postupy zajišťující zaúčtování a sledování těchto transakcí způsobem, který umožní vedení odpovídající míru kontroly nad nimi a rychlou identifikaci veškerých změn jejich stavu, v jejichž důsledku bude nutno zaúčtovat zisk nebo ztrátu.
 - Banky průběžně vyvíjejí nové finanční produkty a služby. Auditor posoudí, zda byly provedeny nezbytné úpravy účetních postupů a souvisejících vnitřních kontrol.
 - Zůstatky na konci dne mohou odrážet objem transakcí zpracovaných prostřednictvím bankovních systémů nebo maximální míru rizika v průběhu pracovního dne. Toto je zejména důležité při provádění a zpracovávání transakcí v cizích měnách a transakcí s cennými papíry. Hodnocení kontrol v těchto oblastech bere v úvahu schopnost udržet si kontrolu v období maximálních objemů transakcí nebo maximální finanční angažovanosti.
 - Většina bankovních transakcí musí být zaúčtována způsobem, který bude ověřitelný jak interně, tak ze strany klientů a protistran banky. Údaje o jednotlivých transakcích musí být zaúčtovány a vedeny s takovou mírou podrobnosti, která umožní vedení banky, protistranám daných transakcí a klientům ověřit přesnost výše a podmínek dané transakce. Příkladem takovéto kontroly je průběžné porovnávání trade ticketů cizích měn s došlými konfirmacemi protistran zaměstnancem, který se na transakcích nepodílí.
63. Rozsáhlé využití IT a EFT systémů má významný dopad na způsob, jakým auditor posuzuje účetní systém banky a související vnitřní kontroly. ISA 400 „Vyhodnocení rizik a vnitřní kontrola“, ISA 401 „Provádění auditu v prostředí počítačových informačních prostředí“ a IAPS 1008 „Posouzení rizik a interní kontrola – charakteristika a vliv VIS“ poskytují informace o IT aspektech takového posouzení stejně jako ostatní IAPS, které pojednávají o informační technologii. Postupy auditu zahrnují vyhodnocení kontrol, které mají vliv na vývoj a modifikace systému, přístup do systému a vkládání dat, zabezpečení komunikačních sítí a plánování nejistých událostí. Obdobné aspekty se vztahují i na operace EFT v rámci banky. S ohledem na rozsah, v jakém jsou systémy EFT a ostatní transakční systémy mimo banku, se auditor také zaměří na posouzení integrity kontrol předtransakčního dohledu a potransakčních konfirmačních a odsouhlasovacích postupů. V těchto případech je možno využít zprávy

auditorů servisních organizací; informace o tom, jakým způsobem by měl auditor tyto zprávy posuzovat, uvádí ISA 402.

Přístup k aktivům je povolen pouze na základě pověření vedení.

64. Aktiva banky se často vyznačují snadnou převoditelností, vysokou hodnotou a takovou podobou, že je nemožné ochránit je pouze fyzickými postupy. K zajištění, že přístup k aktivům bude povolen pouze na základě pověření vedení, používá banka většinou mimo jiné následující kontroly:

- Hesla a dohody o společném přístupu, umožňující přístup k IT a EFT systémům pouze pověřeným zaměstnancům.
- Oddělení funkce vedení záznamů a funkce úschovy (včetně využití počítačově generovaných konfirmací transakcí, které jsou přístupné okamžitě a pouze zaměstnanci pověřenému vedením záznamů).
- Časté potvrzování pozic aktiv třetími stranami a jejich odsouhlasování nezávislým zaměstnancem.

65. Auditor jednotlivě posoudí účinnost fungování těchto kontrol. S ohledem na významnost a převoditelnost částek, o které se jedná však auditor rovněž obvykle přezkoumává konfirmace a odsouhlasování prováděná v souvislosti s přípravou účetní závěrky ke konci roku, a může rovněž tyto konfirmační postupy sám provést.

Zaučtovaná aktiva jsou v přiměřených intervalech porovnávána s aktivy skutečnými a v případě jakýchkoli rozdílů jsou přijímána vhodná opatření

66. Vzhledem k velkým objemům aktiv, s nimiž banky pracují, objemům prováděných transakcí, potenciálním změnám hodnoty těchto aktiv v důsledku kolísání cen na trhu a velkému významu potvrzení kontinuálního fungování přístupových a autorizačních kontrol je nutno často provádět kontroly odsouhlasování. Tento postup je důležitý zejména v následujících případech:

- (a) Aktiva v převoditelné podobě, například hotovost, cenné papíry na doručitele a aktiva ve formě vkladů a pozic cenných papírů u jiných institucí, v jejichž případě by fakt, že nedojde k rychlému odhalení chyb a nesrovnalostí (což u transakcí na peněžním trhu může znamenat denní periodicitu) mohl mít za následek nenahraditelné ztráty: postupy odsouhlasování používané k dosažení tohoto kontrolního cíle budou zpravidla zahrnovat fyzickou inventuru a konfirmace od třetích stran;
- (b) Aktiva, jejichž hodnota je určena odkazem na modely oceňování nebo na ceny na externím trhu, jako jsou například smlouvy o cenných papírech a cizích měnách;
- (c) Aktiva držená jménem klientů.

67. Při sestavování plánu auditu, jehož cílem je vyhodnotit účinnost odsouhlasovacích kontrol v bance, posuzuje auditor například následující faktory:

- Vzhledem k počtu účtů vyžadujících odsouhlasení a k periodicitě, s níž je nutno tato odsouhlasení provádět:
- Značná část prací souvisejících s auditem je zaměřena na dokumentaci, testování a vyhodnocování odsouhlasovacích kontrol;
- Také práce interního auditora bude mít obdobné zaměření. Auditor tedy zpravidla může využívat práce interního auditu.
- Vzhledem ke kumulativnímu účinku odsouhlasování lze audit většiny případů odsouhlasení uspokojivě provést ke konci roku za předpokladu, že tato odsouhlasení k tomuto datu existují, jsou dána auditorovi k dispozici s dostatečným předstihem a že odsouhlasování kontrolních postupů bude pro auditora uspokojivé z hlediska účinnosti.
- Při přezkoumávání odsouhlasení auditor posuzuje, zda nedošlo k neoprávněnému přesunu položek na jiné účty, které nejsou předmětem odsouhlasování a přezkoumání.

Příklady kontrol

68. Příklady kontrol schvalování, záznamů, přístupů a odsouhlasení, které jsou zpravidla prováděny v případě treasury, obchodních a úvěrových operací banky, jsou uvedeny v Dodatku 2 k tomuto standardu.

Přirozená omezení vnitřní kontroly

69. ISA 400 „Vyhodnocení rizik a vnitřní kontrola“ specifikuje postupy, které by měl auditor dodržet při identifikaci, dokumentování a testování vnitřních kontrol. Přitom by si auditor měl být vědom přirozených omezení vnitřní kontroly. Ať je odhadovaná míra přirozeného a kontrolního rizika jakkoli nízká, je vždy nezbytné, aby auditor provedl testy věcné správnosti. Některé testy věcné správnosti významných zůstatků účtů a typů transakcí provede auditor bez ohledu na odhadovanou míru přirozeného a kontrolního rizika.

Posouzení vlivu prostředí

70. Při posuzování účinnosti jednotlivých kontrolních postupů bere auditor v úvahu prostředí, ve kterém daná vnitřní kontrola funguje. Auditor může posuzovat například následující faktory:
- Organizační struktura banky a způsob, kterým banka zajišťuje delegaci pravomocí a odpovědností.
 - Kvalita dohledu vedení.
 - Rozsah a účinnost interního auditu.

- Rozsah a účinnost systémů řízení rizik a kontrolních mechanismů uplatňovaných bankou.
- Znalosti, schopnosti a integrita klíčových pracovníků.
- Povaha a rozsah inspekci, které provádí orgány dohledu.

Provádění testů věcné správnosti

Úvod

71. Na základě vyhodnocení úrovně přirozeného a kontrolního rizika stanoví auditor povahu, časové rozvržení a rozsah testů věcné správnosti, které budou uplatněny na jednotlivé zůstatky účtů a skupin transakcí. Při stanovování těchto testů věcné správnosti auditor posoudí rizika a faktory, na jejichž základě byly zaváděny vnitřní kontrolní systémy v bance. Kromě uvedených skutečností se auditor zaměří i na řadu dalších aspektů auditu, které jsou pro tyto rizikové oblasti významné. Tyto aspekty jsou blíže rozvedeny v následujících odstavcích.
72. ISA 500 „Důkazní informace“ uvádí výčet důkazních informací uváděných v účetní závěrce: existence, práva a povinnosti, vznik, úplnost, ocenění, vyčíslení a vykázání a zveřejnění.

Testy úplnosti důkazních informací jsou mimořádně významné při auditu účetní závěrky banky, a to především ve vztahu k závazkům. Značnou část prací vztahujících se k závazkům jiných komerčních jednotek může auditor provést na recipročním souboru prostřednictvím testů věcné správnosti. Bankovní transakce nemají stejný typ pravidelného obchodního cyklu a reciproční soubory nejsou vždy bezprostředně součástí důkazních informací. Banka může velmi rychle vytvářet a realizovat velké objemy aktiv a pasiv, které lze snadno přehlédnout, pokud je systémy nezachytí. Za těchto okolností jsou pro banku důležité konfirmace třetích stran a spolehlivost jejich kontrol.

Auditorské postupy

73. Pro zajištění výše uvedených důkazních informací může auditor provést následující postupy:
- (a) Inspekce;
 - (b) Pozorování;
 - (c) Dotazování a konfirmace;
 - (d) Přepočet;
 - (e) Analytické postupy.

V kontextu auditu účetní závěrky banky vyžadují zvláštní pozornost zejména inspekce, dotazování a konfirmace, přepočty a analytické postupy, o nichž pojednáváme podrobněji v následujících odstavcích.

Inspekce

74. Inspekce se skládá z ověření zápisů, dokladů nebo hmotných aktiv. Auditor provádí inspekci s cílem:

- Získat uspokojivé důkazy o fyzické existenci významných převoditelných aktiv, která jsou v držení banky;
- V nezbytné míře se seznámit s podmínkami smluv (včetně rámcových smluv), které jsou významné individuálně nebo jako celek, za účelem:
 - Posouzení jejich vymahatelnosti;
 - Zhodnocení vhodnosti způsobu jejich zaúčtování.

75. Příklady oblastí, v nichž se užívá inspekce jako auditorského postupu:

- Cenné papíry;
- Úvěrové smlouvy;
- Zástavní instrumenty;
- Dohody o příslibech týkajících se například:
 - Prodeje a zpětného odkupu aktiv;
 - Záruk.

76. Při provádění inspekce věnuje auditor zvýšenou pozornost možnosti, že část aktiv v držení banky může banka držet v zastoupení třetích stran a nikoli ve svém vlastnictví. Auditor posoudí, zda existují přiměřené vnitřní kontroly umožňující řádné oddělení takovýchto aktiv od aktiv ve vlastnictví banky, a v případě, že banka takováto aktiva drží, posoudí jejich dopad na účetní závěrku. Jak je uvedeno v odstavci 58, auditor se zajímá o existenci aktiv třetích stran pouze do té míry, v níž by mohlo nesplnění povinností banky, které s takovýmito aktivy souvisejí, vést k významnému zkrácení její účetní závěrky.

Dotazování a konfirmace

77. Dotazování představuje získávání informací od dobře informovaných osob uvnitř nebo vně dané jednotky. Konfirmace představuje získávání odpovědí na základě dotazování, jehož cílem je potvrdit informace obsažené v účetních záznamech. Auditor provádí dotazování a konfirmace za účelem:

- Získání důkazních informací o fungování vnitřních kontrol;
- Získání důkazních informací o tom, jak klienti a protistrany banky vykazují výši a podmínky konkrétních transakcí;

- Získání informací, které není možné získat přímo z účetních záznamů banky.

Banka pracuje se značnými objemy peněžních aktiv a pasiv a podrozvahových závazků. Externí konfirmace může představovat účinnou metodu ověření existence a úplnosti výše aktiv a pasiv vykázaných v účetní závěrce. Při rozhodování o povaze a rozsahu externí konfirmace, kterou bude auditor provádět, posoudí auditor veškeré externí konfirmace provedené interním auditem. Informace o procesu externí konfirmace jsou specifikovány v ISA 505 „Externí konfirmace“.

78. Auditor může použít konfirmaci například v následujících oblastech:

- Zástavní instrumenty.
- Ověřování nebo získávání nezávislé konfirmace hodnoty aktiv a pasiv, která nejsou obchodována, popřípadě jsou obchodována pouze na mimoburzovních trzích.
- Pozice aktiv, pasiv a forwardových nákupů a prodejů klientům a protistranám, například:
 - Otevřené derivátové transakce;
 - Držitelé účtů *nostro a loro*;
 - Cenné papíry v držení třetích stran;
 - Úvěrové účty;
 - Vkladové účty;
 - Záruky;
 - Akreditivy.
- Právní názory na platnost nároků banky.

Přepočet

79. Přepočet spočívá v kontrole početní správnosti zdrojových dokumentů a účetních záznamů nebo v provedení nezávislých výpočtů. V kontextu auditu účetní závěrky banky je přepočet užitečným nástrojem kontroly konzistentní aplikace modelů oceňování.

Analytické postupy

80. Analytické postupy představují analýzu významných poměrových ukazatelů a trendů včetně zkoumání výkyvů a vztahů, které nejsou konzistentní s ostatními relevantními

informacemi nebo se odchyľují od předpokládaných hodnot. Informace o využití této techniky auditorem jsou specifikovány v ISA 520 „Analytické postupy“.

81. V bance vždy existují jednotlivá aktiva (například úvěry a případně i investice), takového rozsahu, že je auditor posuzuje individuálně. Analytické postupy však mohou být u většiny položek účinné, a to z následujících důvodů:

- Dvěma nejvýznamnějšími elementy určujícími zisky banky jsou zpravidla úrokové výnosy a úrokové náklady. Tyto jsou v přímém vztahu k úročeným aktivům (výnosy) a k úročeným závazkům (náklady). Za účelem stanovení přiměřenosti těchto vztahů může auditor přezkoumat, do jaké míry se vykazovaný výnos nebo náklad liší od částek vypočítaných na základě průměrných nesplacených zůstatků a sazeb vyhlášených bankou v průběhu roku. Toto přezkoumání se provádí zpravidla u kategorií aktiv a pasív, které banka používá při řízení své činnosti a mohlo by upozornit například na existenci významných částek nesplácených úvěrů nebo nezaúčtovaných vkladů. Auditor může kromě toho rovněž posoudit přiměřenost sazeb vyhlášených bankou v porovnání se sazbami vztahujícími se k obdobným kategoriím úvěrů a vkladů, které převažují na trhu v průběhu daného roku. V případě úvěrových aktiv mohou důkazní informace o sazbách, jejichž účtovaná nebo povolená výše převyšuje sazby tržní, svědčit o nadměrném riziku. U vkladových závazků mohou takové důkazní informace poukazovat na problémy v oblasti likvidity nebo financování. Také příjem z poplatků, který je rovněž podstatnou složkou příjmů banky, je často v přímém vztahu k objemu závazků, z nichž byly tyto poplatky vybrány.
- Při přesném zpracování velkého objemu transakcí, které banka provádí, a při posouzení vnitřních kontrol banky auditorem může být užitečné přezkoumání poměrových ukazatelů a trendů a zjištění, do jaké míry se liší od předchozích období, rozpočtů a výsledků jiných obdobných jednotek.
- Pomocí analytických postupů může auditor odhalit skutečnosti, které zpochybňují vhodnost předpokladu nepřetržitého trvání účetní jednotky, jako je například nepřiměřená koncentrace rizika v určitých odvětvích nebo zeměpisných oblastech a potenciální riziko nesouladu v oblasti úrokových sazeb, měn a splatnosti.
- Ve většině států má auditor k dispozici rozsáhlou škálu statistických a finančních informací z regulačních i jiných zdrojů, kterých může využít k provedení hloubkového analytického přezkoumání trendů a k analýze skupin obdobných subjektů.

Užitečným východiskem při výběru vhodných analytických postupů je posouzení, které informace a indikátory výkonnosti nebo rizika užívá vedení banky při sledování jejich činností. Příklady poměrových ukazatelů nejčastěji využívaných v bankovníctví jsou uvedeny v Dodatku 3 k tomuto pokynu.

Specifické postupy užívané v případě některých položek účetní závěrky

82. Odstavce 83–100 uvádí důkazní informace, které zpravidla mají zvláštní význam ve vztahu k typickým položkám účetní závěrky banky. Popisují rovněž některé aspekty

auditu, které umožňují auditorovi naplánovat testy věcné správnosti, a navrhuji některé techniky, které by bylo možné využít ve vztahu k položkám, které si auditor vybere k testování. Nejedná se o vyčerpávající seznam možných postupů ani o minimální požadavky, jejichž provedení je vždy vyžadováno.

Položka účetní závěrky	Aspekty účetní závěrky mimořádného významu
83.	<p data-bbox="751 488 1177 521">ZŮSTATKY U JINÝCH BANK</p> <p data-bbox="751 562 879 595">Existence</p> <p data-bbox="751 636 1404 1070">Auditor posoudí konfirmace daného zůstatku třetími stranami. V případě, že zůstatky u jiných bank vznikly na základě transakcí velkých objemů, je pravděpodobné, že konfirmace od těchto bank poskytnou průkaznější potvrzení existence předmětných transakcí a výsledných mezibankovních zůstatků, než testování příslušných vnitřních kontrol. Informace o postupech mezibankovní konfirmace, včetně terminologie a obsahu žádostí o konfirmaci, jsou specifikovány v IAPS 1000 „Mezibankovní konfirmace“</p> <p data-bbox="751 1111 863 1144">Ocenění</p> <p data-bbox="751 1184 1404 1368">Auditor posoudí, zda bude vyhodnocovat návratnost vkladu z hlediska úvěruschopnosti banky-dlužníka. Pro toto vyhodnocení jsou předepsány obdobné postupy, jako postupy pro audit ocenění úvěrů, o nichž se zmiňujeme níže.</p> <p data-bbox="751 1408 1043 1442">Vykázání a zveřejnění</p> <p data-bbox="751 1482 1404 1989">Auditor posoudí, zda zůstatky u jiných bank k datu sestavení účetní závěrky představují obchodní transakce bona fide (v dobré víře), popřípadě zda jsou případné významné odchylky od normálních nebo předpokládaných objemů důsledkem transakcí uzavřených především s cílem vytvořit zavádějící dojem o finanční pozici banky nebo zvýšit ukazatele likvidity a aktiv (tato praktika je často označována výrazem “window-dressing”). Pokud k tomuto jevu dochází v takovém rozsahu, že to může mít za následek zkreslení věrného a poctivého obrazu účetní závěrky, auditor požádá vedení o úpravu zůstatků vykázaných v účetní závěrce, popřípadě</p>

o dodatečné zveřejnění této skutečnosti v příloze k účetní závěrce. Pokud tak vedení neučiní, auditor zváží vydání modifikované zprávy auditora.

84.

NÁSTROJE PENĚŽNÍHO TRHU

Existence

Auditor posoudí nezbytnost fyzické inspekce nebo konfirmace s externími uschovateli a odsouhlasení příslušných částek s účetními záznamy.

Práva a povinnosti

Auditor posoudí proveditelnost prověření přijetí příslušného příjmu jako prostředku k potvrzení vlastnictví. Auditor věnuje zvláštní pozornost potvrzení vlastnictví u instrumentů na doručitele. Auditor rovněž posoudí, zda jsou tyto instrumenty zatíženy jakýmkoli břemenem.

Auditor provede testy k ověření existence dohod o prodeji a o zpětném nákupu za účelem získání důkazních informací týkajících se nezaúčtovaných závazků a ztrát.

Ocenění

Auditor posoudí (G009) vhodnost užitých technik oceňování z hlediska úvěruschopnosti emitenta.

Vyčíslení

Auditor posoudí, zda je nezbytné provést testy řádného časového rozlišení příjmů získaných z nástrojů peněžního trhu, které v některých případech vznikají amortizací nakoupeného diskontu.

Auditor rovněž posoudí:

- Přiměřenost vztahu mezi typy cenných papírů, které banka vlastní, a z nich plynoucích příjmů;
- Zda byly veškeré významné zisky a ztráty z prodeje a přecenění vykázány v souladu s příslušným rámcem finančního výkaznictví

(například pokud jsou zisky a ztráty z cenných papírů držených za účelem obchodování účtovány odlišně od zisků a ztrát z investičních cenných papírů).

85.

CENNÉ PAPÍRY DRŽENÉ ZA ÚČELEM OBCHODOVÁNÍ

V Dodatku 2 jsou uvedeny další příklady aspektů vnitřních kontrol a auditorských postupů ve vztahu k obchodním operacím.

Existence

Auditor zváží nezbytnost fyzické inspekce cenných papírů nebo confirmace externími uschovateli a odsouhlasení příslušných částek s účetními záznamy.

Práva a povinnosti

Auditor posoudí proveditelnost prověření přijetí příslušného příjmu jako prostředku k potvrzení vlastnictví. Auditor věnuje obzvláštní pozornost potvrzení vlastnictví cenných papírů na doručitele. Auditor rovněž posoudí, zda jsou tyto cenné papíry zatíženy jakýmkoli břemenem.

Auditor provede testy k ověření existence dohod o prodeji a o zpětném nákupu za účelem získání důkazních informací týkajících se nezaúčtovaných závazků a ztrát.

Ocenění

Rámce finančního výkaznictví často předepisují odlišné zásady ocenění cenných papírů v závislosti na tom, zda jsou tyto cenné papíry drženy za účelem obchodování, jako investice nebo za účelem zajištění. Příslušný rámec finančního výkaznictví může například vyžadovat, aby byly cenné papíry k obchodování účtovány v tržní hodnotě, investice v historické ceně s podmínkou přezkoumání snížení hodnoty a zajišťovací cenné papíry stejným způsobem jako příslušná aktiva, k jejichž zajištění slouží. Východisko pro ocenění konkrétního cenného

papíru závisí na záměru vedení, na jehož základě se stanoví účel, za kterým je předmětný cenný papír držen. Pokud se tento záměr vedení změní, změní se i východisko pro ocenění. Pokud tedy došlo k převodu příslušných cenných papírů z jedné kategorie do druhé, získá auditor dostačující vhodné důkazní informace potvrzující pravdivost tvrzení vedení o změně jeho záměru.

Možnost zařadit dané aktivum do jiné kategorie dává vedení možnost podvodné manipulace s finančním výkaznictvím vzhledem k možnosti vykázat zisk nebo se vyhnout vykázání ztráty pouhým převedením konkrétních cenných papírů do jiné kategorie.

V případě, že jsou cenné papíry k obchodování vedeny v tržní hodnotě, posoudí auditor, zda nedošlo k neopodstatněnému převodu investičních cenných papírů (viz odstavec 87), jejichž tržní hodnota se zvýšila za účelem zaúčtování nerealizovaného zisku do příjmů.

Auditor rovněž posoudí, zda je nutno znovu provést výpočty, na jejichž bázi bylo ocenění provedeno, a rovněž rozsah testů kontrol postupů oceňování v rámci banky.

Vyčíslení

Auditor také posoudí:

- Přiměřenost vztahu mezi typy cenných papírů, které banka vlastní, a z nich plynoucích příjmů;
- Zda byly veškeré významné zisky a ztráty z prodeje a přecenění vykázány v souladu s příslušným rámcem finančního výkaznictví (například pokud jsou zisky a ztráty z cenných papírů k obchodování účtovány odlišně, než zisky a ztráty z investičních cenných papírů).

86. (Zahrnují běžné investice finančních prostředků, například úvěrová portfolia nakoupená za účelem dalšího prodeje, nákup

OSTATNÍ FINANČNÍ AKTIVA

Práva a povinnosti

Auditor přezkoumá příslušnou dokumentaci

sekuritizovaných aktiv)

související s nákupem těchto aktiv s cílem stanovit, zda došlo k řádnému zaúčtování veškerých práv a povinností, jakými jsou například warranty a opce.

Ocenění

Auditor posoudí vhodnost použitých technik ocenění. Vzhledem k tomu, že ne vždy existují trhy daných aktiv, může být obtížné získat nezávislé důkazní informace o jejich hodnotě. Navíc i v případech, že takové důkazní informace existují, může nastat pochybnost, zda jsou existující trhy natolik stabilní, aby se bylo možno spolehnout na kótované hodnoty daného aktiva a jakýchkoli souvisejících zajišťovacích transakcí, které banka na těchto trzích uzavřela. Auditor rovněž posoudí povahu a rozsah všech přezkoumání snížení hodnoty, které provedlo vedení, a skutečnost, zda jejich výsledky ovlivnily ocenění aktiv.

87.

INVESTIČNÍ PORTFOLIO

Audit investičního portfolia banky se v řadě případů neliší od auditu investičního portfolia jakékoli jiné jednotky. Existují však určité zvláštní aspekty, které představují ve vztahu k bankovním operacím specifické problémy.

Ocenění

Auditor posoudí hodnotu podkladových aktiv cenných papírů, a to zejména u cenných papírů, které nejsou bezprostředně obchodovatelné. Auditor rovněž posoudí povahu a rozsah všech přezkoumání snížení hodnoty, které provedlo vedení, a skutečnost, zda jejich výsledky ovlivnily ocenění aktiv.

Vyčíslení

Jak je uvedeno v odstavci 85, rámce finančního výkaznictví často umožňují použití odlišné základny pro ocenění cenných papírů držených za různými účely. V případě, že byly cenné papíry převedeny z obchodního portfolia, auditor zjistí, zda byly zaúčtovány případné nerealizované ztráty tržní hodnoty v souladu s požadavky

příslušného rámce finančního výkaznictví. Pokud příslušný rámec finančního výkaznictví nevyžaduje účtování nerealizovaných ztrát, auditor posoudí, zda k převodu nedošlo s úmyslem vyhnout se nutnosti vykázat snížení tržní hodnoty předmětných cenných papírů.

Auditor rovněž posoudí:

- Přiměřenost vztahu mezi typy cenných papírů, které banka vlastní a z nich plynoucích příjmů;
- Zda byly veškeré významné zisky a ztráty z prodeje a přecenění vykázány v souladu s příslušným rámcem finančního výkaznictví (například pokud jsou zisky a ztráty z cenných papírů k obchodování účtovány odlišně od zisků a ztrát z investičních cenných papírů).

88.

INVESTICE DO DCEŘINÝCH A PŘIDRUŽENÝCH PODNIKŮ

Audit investic banky do dceřiných a přidružených podniků se v řadě případů neliší od auditu obdobných investic u jakékoli jiné jednotky. Existují však určité zvláštní aspekty, které představují ve vztahu k bankovním operacím specifické problémy.

Ocenění

Auditor posoudí dopad veškerých právních nebo praktických požadavků na schopnost banky poskytovat v budoucnosti finanční podporu k zachování provozu (a tím i hodnoty investice) dceřiných a přidružených podniků. Auditor posoudí, zda jsou příslušné finanční závazky zaúčtovány jako pasiva banky.

Auditor zjistí, zda byly provedeny vhodné úpravy v případech, kdy účetní zásady společností účtovaných ekvivalencí nebo prostřednictvím konsolidace nejsou v souladu s účetními zásadami banky.

89. (Zahrnují zálohy, směnky, akreditivy, akcepty směnek,

ÚVĚRY

záruky a všechny ostatní úvěrové limity poskytnuté klientům, včetně těch, které souvisejí s aktivitami na devizovém a peněžním trhu)

Existence

Auditor posuzuje potřebu externí konfirmace existence úvěrů.

Ocenění

- Osobní
- Komerční
- Státní
- Tuzemské
- Zahraniční

Auditor posuzuje přiměřenost opravné položky k úvěrům. Auditor rozumí zákonům a předpisům, které mohou ovlivnit částky stanovené vedením. Basilejský výbor vydal dokument Postupy pro náležité účtování a vykazování úvěrů, který poskytuje vodítko bankám a orgánům bankovního dohledu ve věci vykazování a oceňování úvěrů, vytváření opravných položek k úvěrům, zveřejňování úvěrového rizika a souvisejících záležitostí. Uvádí názory orgánů bankovního dohledu na postupy účtování a vykazování úvěrů pro banky a může tak ovlivnit rámec finančního výkaznictví v souladu s kterým banka sestavuje svou účetní závěrku. Účetní závěrka banky je ovšem sestavována v souladu s konkrétním rámcem finančního výkaznictví a opravná položka k úvěrům musí být vytvořena v souladu s tímto rámcem.

V Dodatku 2 jsou uvedeny další informace týkající se posuzování úvěrů auditorem.

Nejdůležitějším zřetelem z hlediska auditu je přiměřenost zaúčtované opravné položky k úvěrům.

Při určení povahy, rozsahu a časového průběhu prací, které mají být provedeny auditor posuzuje následující faktory:

- Míra, v níž je přiměřené spoléhat se na systém klasifikace úvěrů banky, a na její postupy zajišťující, že veškerá dokumentace je náležitě vyplněna, na postupy interní prověrky úvěrů a na práci interního auditu.
- Vzhledem k relativní důležitosti zahraničních úvěrových operací auditor obvykle zkoumá:
 - Informace, na jejichž základě banka vyhodnocuje a sleduje riziko země a kritéria (například konkrétní klasifikace a ukazatele

ocenění), která používá za tímto účelem; a

- Zda jsou stanovovány úvěrové limity pro jednotlivé země a pokud ano, kým, jaké jsou tyto limity a rozsah, v němž byly tyto limity čerpány.
- Složení úvěrového portfolia se speciálním zřetelem ke:
 - Koncentraci úvěrů ve vztahu ke konkrétním:
 - Dlužníkům a jejich spřízněným stranám (včetně postupů zavedených pro zjišťování těchto vazeb);
 - Obchodním a průmyslovým sektorům;
 - Zeměpisným oblastem; a
 - Zemím;
 - Rozsah jednotlivých úvěrových angažovaností (několik větších úvěrů ve srovnání s mnoha drobnými úvěry);
 - Trendy v objemu úvěrů v členění podle hlavních kategorií, zejména kategorie, které prokázaly rychlý růst a u nesplácených úvěrů, úvěrů se zastaveným časovým rozlišováním úroků a u restrukturalizovaných úvěrů; a
 - Úvěry poskytnuté propojeným osobám.
- Zjištěné potenciální nesplácené úvěry se speciálním zřetelem k:
 - Předcházející zkušenosti se ztrátami a vymáháním, včetně přiměřenosti a včasnosti opravných položek a odpisů; a
 - Výsledkům prověrek ze strany regulačních orgánů.

Místní, národní a mezinárodní ekonomické a ekologické podmínky včetně omezení převodu zahraniční měny, které mohou ovlivnit splácení úvěrů ze strany dlužníků.

Kromě nesplácených úvěrů identifikovaných vedením a případně regulačními orgány auditor posuzuje doplňující zdroje informací s cílem určit ty úvěry, které nemusely být takto identifikovány. Jedná se o:

- Různé vnitřně vytvořené soupisy, jako například “sledované” úvěry, úvěry po splatnosti, úvěry se zastaveným časovým rozlišováním úroků, úvěry podle klasifikace rizika, úvěry zaměstnancům (včetně členů představenstva a členů vedení), a úvěry nad rámec schválených limitů;
- Historická zkušenost se ztrátami podle typu úvěrů; a
- Úvěrové případy bez aktuální informace o dlužnících, ručitelích nebo o zástavních instrumentech.

Vykázání a zveřejnění

Banky často podléhají konkrétním požadavkům na zveřejnění týkající se úvěrů a opravných položek k úvěrům. Auditor posuzuje, zda jsou zveřejněné údaje v souladu s příslušným rámcem finančního nebo regulačního výkaznictví.

90.

VKLADOVÉ ÚČTY

(a) Všeobecné vklady

Úplnost

Auditor vyhodnocuje vnitřní kontrolní systém týkající se vkladových účtů. Auditor zváží rovněž provedení confirmace a analytických postupů týkajících se průměrných zůstatků a úrokových nákladů s cílem vyhodnotit přiměřenost zaúčtovaných vkladových zůstatků.

Vykázání a zveřejnění

Auditor určí, zda jsou závazky z vkladů klasifikovány v souladu s předpisy a příslušnými účetními zásadami.

V případech, ve kterých byly závazky z vkladů zajištěny konkrétními aktivy, auditor posoudí potřebu vhodného zveřejnění.

Auditor rovněž zváží zveřejnění v případech, ve kterých je banka vystavena riziku vzhledem k závislosti na omezeném počtu velkých vkladatelů nebo v případech nadměrné koncentrace vkladů, které mají být vyplaceny v určitém termínu.

(b) Položky na cestě

Existence

Auditor stanoví, zda položky na cestě mezi pobočkami, mezi bankou a konsolidovanými dceřinými společnostmi a mezi bankou a protistranami, jsou vyloučeny a zda odsouhlasovací rozdíly byly náležitě řešeny a zaúčtovány.

Auditor kromě toho zkoumá jednotlivé položky zůstatku, které nebyly vyjasněny v přiměřeném časovém období a posuzuje také, zda související vnitřní kontrolní postupy jsou přiměřené k zajištění, že tyto položky nejsou dočasně převedeny na jiné účty, aby se zabránilo jejich zjištění.

91.

KAPITÁL A REZERVY

Regulační orgány bank věnují značnou pozornost kapitálu a rezervám banky při sledování úrovně činnosti banky a při určení rozsahu operací banky. Malé změny ve stavu kapitálu nebo rezerv mohou mít výrazný dopad na schopnost banky pokračovat ve své činnosti, zejména tehdy, jestliže se blíží povoleným minimálním kapitálovým limitům. Za takových okolností existují větší tlaky na vedení uchýlit se k podvodnému finančnímu výkaznictví přiřazováním aktiv a pasiv do nesprávných kategorií či jejich popisem, který hodnotí daná aktiva jako méně riziková než tomu ve skutečnosti je.

Vykázání a zveřejnění

Auditor posuzuje, zda jsou kapitál a rezervy přiměřené pro regulační účely (například pro splnění požadavků kapitálové přiměřenosti), zda byly vykazované položky náležitě vypočteny a

zda jsou vykazované položky přiměřené a zároveň v souladu s příslušným rámcem finančního výkaznictví. V mnoha jurisdikcích se po auditorech požaduje, aby podávali zprávy o široké škále zveřejňovaných položek týkajících se kapitálu banky a jejích kapitálových poměrových ukazatelích, buď proto, že jsou tyto informace součástí účetní závěrky nebo proto, že existuje požadavek zpracovat samostatnou zprávu pro orgány bankovního dohledu.

Kromě toho, v případech, ve kterých příslušné předpisy stanoví omezení týkající se rozdělování nerozděleného zisku, auditor posuzuje, zda jsou tato omezení přiměřeně zveřejněna.

Auditor rovněž určí, zda požadavky příslušného rámce finančního výkaznictví v souvislosti se zveřejněním skrytých rezerv byly dodrženy (viz rovněž odstavec 103).

92. (Například úvěrové přísliby a záruky splacení finančních prostředků klienty třetím stranám)

REZERVY, PODMÍNĚNÁ AKTIVA A PODMÍNĚNÉ ZÁVAZKY (KROMĚ DERIVÁTŮ A PODROZVAHOVÝCH FINANČNÍCH NÁSTROJŮ)

Úplnost

Mnohá podmíněná aktiva a závazky jsou zaúčtována, aniž by existovala souvztažná položka pasiv nebo aktiv (evidované položky). Auditor proto:

- Zjišťuje ty činnosti, které mají potenciál vytvářet podmíněná aktiva nebo závazky (například sekuritizace);
- Posuzuje, zda vnitřní kontrolní systém banky je přiměřený k zajištění náležitého zjištění a zaúčtování podmíněných aktiv nebo závazků vyplývajících z těchto činností a uchování důkazních informací ohledně souhlasu zákazníka s příslušnými podmínkami;
- Provádí testy věcné správnosti k ověření úplnosti vykazovaných aktiv a závazků. Součástí takových postupů mohou být confirmace a rovněž přezkoumání

souvisejícího výnosu z poplatků za tyto činnosti a jsou stanoveny s ohledem na míru rizika, které se váže ke konkrétnímu typu posuzované podmíněné položky;

- Přezkoumává přiměřenost údajů týkajících se podmíněných aktiv a závazků ke konci účetního období z hlediska auditorovy zkušenosti a znalosti činností v běžném roce; a
- Získá prohlášení vedení k auditu, že veškerá podmíněná aktiva a závazky byla zaúčtována a zveřejněna v souladu s požadavky příslušného rámce finančního výkaznictví.

Ocenění

Mnohé z těchto transakcí jsou buď nahrazením úvěrových transakcí nebo jejich uskutečnění závisí na úvěruschopnosti protistrany. Rizika spojená s takovými transakcemi se v zásadě neliší od rizik spojených s "Úvěry." Cíle a aspekty auditu, které mají zvláštní význam a jsou analyzovány v odstavci 89, jsou stejnou měrou relevantní pro tyto transakce.

Vykázání a zveřejnění

V případech, ve kterých byla u aktiv nebo závazků provedena sekuritizace či jiným způsobem splňují kritéria pro účetní řešení, které je vyjímá z rozvahy banky, auditor posuzuje vhodnost daného účetního řešení a otázku, zda byly vytvořeny přiměřené rezervy. Obdobně v případech, ve kterých je banka protistranou transakce, která umožňuje účetní jednotce klienta vyjmout aktivum nebo závazek z klientovy rozvahy, auditor posuzuje, zda existuje aktivum nebo závazek, u kterého rámec finančního výkaznictví vyžaduje, aby bylo vykázáno v rozvaze nebo v příloze k účetní závěrce.

Přestože příslušný rámec finančního výkaznictví obvykle vyžaduje vykazování závazků tohoto typu v příloze k účetní závěrce a nikoli v rozvaze, auditor posuzuje potenciální finanční dopad potřeby vyrovnat takové závazky na

kapitál zdroje, financování a ziskovost banky a také otázku, zda je třeba, aby byly výslovně uvedeny v účetní závěrce.

93. (Například, devizové smlouvy, úrokové a měnové swapy, futures, opce a termínové smlouvy)

DERIVÁTY A PODROZVAHOVÉ FINANČNÍ NÁSTROJE

Mnohými z těchto nástrojů se zabýváme v rámci treasury a obchodních činností banky. V Dodatku 2 jsou uvedeny podrobnější informace o posuzování treasury a obchodních činností banky auditorem. Pro transakce, jejichž součástí jsou deriváty, a které banka uzavírá jako konečný uživatel, poskytuje další informace IAPS 1012.

Práva a povinnosti

Auditor zkoumá základní dokumentaci, která je podkladem těchto transakcí s cílem stanovit, zda veškerá práva a povinnosti, jako například warranty a opce, byly náležitě zaúčtovány.

Existence

Auditor posuzuje potřebu konfirmací třetích stran týkajících se otevřených zůstatků, které jsou vybrány z evidence otevřených transakcí v back office a ze seznamů schválených protistran, makléřů a burz. Může být nezbytné provést konfirmační testy samostatně pro různé produkty vzhledem k tomu, že systémy nemusejí umožnit kombinovaný výběr všech transakcí s kteroukoli danou protistranou.

Úplnost

Vzhledem k pokračujícímu rozvoji nových finančních nástrojů může existovat nedostatek zavedených postupů mezi zúčastněnými stranami a v rámci banky. Auditor proto vyhodnocuje přiměřenost vnitřního kontrolního systému zejména v souvislosti s:

- Přiměřeností postupů a rozdělením funkcí při porovnávání dokumentace obdržené od protistran a odsouhlasování pozic s protistranami; a

- Přiměřeností prověrek interního auditu.

Auditor posuzuje přiměřenost souvisejícího vnitřního kontrolního systému, včetně pravidelného odsouhlasení výkazu zisků a ztrát v přiměřených časových intervalech a ke konci účetního období, zejména pokud jde o úplnost a přesnost vykazování otevřených pozic ke konci účetního období. (Je nutné, aby byl auditor obeznámený se standardními postupy confirmace mezibankovních transakcí);

Auditor také může dojít k závěru, že by bylo užitečné přezkoumat transakce po konci účetního období se záměrem získat důkazní informace o položkách, které měly být vykázány v účetní závěrce ke konci účetního období. ISA 560, „Události po datu účetní závěrky“ poskytuje další informace o posouzení událostí po konci účetního období auditorem.

Ocenění

V této oblasti jsou řešeny obdobné aspekty jako v případě výše uvedených Ostatních finančních aktiv. Posuzovat je ovšem třeba rovněž další následující aspekty.

Deriváty a podrozvahové finanční nástroje jsou obvykle oceňovány tržní nebo reálnou hodnotou, s tou výjimkou, že podle některých rámců finančního výkaznictví jsou zajišťovací nástroje oceňovány stejně jako zajišťované položky. Příslušný rámec finančního výkaznictví nemusí vyžadovat, aby byly finanční nástroje vykazovány v rozvaze nebo může vyžadovat, aby byly oceňovány pořizovací cenou. V takových případech může existovat povinnost vykazovat tržní nebo reálné hodnoty derivátů či podrozvahových nástrojů v příloze k účetní závěrce.

V případě, že je příslušný nástroj obchodovaný na burze, může být jeho hodnota určena prostřednictvím nezávislých zdrojů. V případě, že se daný nástroj neobchoduje, mohou být požádáni nezávislí experti, aby tuto hodnotu stanovili.

Kromě toho auditor posuzuje potřebu a přiměřenost úprav reálné hodnoty finančních nástrojů¹, jako například rezervy k likvidnímu riziku, rezervy k riziku modelů a rezervy k operačnímu riziku. Auditor posuzuje například následující:

- Vhodnost měnových kurzů, úrokových sazeb nebo ostatních základních tržních sazeb používaných k datu účetní závěrky pro výpočet nerealizovaných zisků a ztrát;
- Vhodnost modelů oceňování a předpokladů použitých pro stanovení reálné hodnoty finančních nástrojů otevřených k datu účetní závěrky. Kromě toho auditor posuzuje, zda podrobnosti týkající se jednotlivých smluv, sazeb ocenění a použitých předpokladů byly vhodně promítnuty do příslušných modelů; a
- Vhodnost použitých účetních pravidel se zřetelem k příslušným účetním zásadám, zejména s ohledem na rozdíl mezi realizovanými a nerealizovanými zisky a ztrátami.

V případech, ve kterých je třeba zvážit tržní hodnoty, které však nejsou k dispozici, auditor posuzuje, zda byly použity vhodné alternativní techniky oceňování založené, v případě potřeby, na aktuálních úrokových sazbách nebo měnových kurzech.

Vzhledem k tomu, že některé z těchto nástrojů byly vyvinuty teprve nedávno, auditor zkoumá jejich ocenění se zvláštní obezřetností a v průběhu tohoto procesu má na mysli následující faktory.

- Právní precedenty týkající se podmínek podkladových smluv nemusejí existovat. Vzhledem k tomu je obtížné vyhodnotit vynutitelnost těchto podmínek.
- Může existovat relativně omezený počet

¹ Pro případy, ve kterých jsou příslušným uplatňovaným rámcem finančního výkaznictví Mezinárodní standardy finančního výkaznictví (International Financial Reporting Standards), odstavce 109–165 Mezinárodního účetního standardu (IAS) 39 se zabývají reálnou hodnotou a účetním řešením finančních aktiv.

členů vedení obeznámených s přirozenými riziky těchto nástrojů. To může vést k vyššímu riziku vzniku nesprávností a obtížnějšímu zavádění kontrol, které by zamezily vzniku nesprávností nebo je včas zjišťovaly a odstraňovaly.

- Některé z těchto nástrojů neprošly úplným ekonomickým cyklem (burzovní trhy, kde ceny stoupají - bull markets a burzovní trhy, kde ceny klesají - bear markets, vysoké a nízké úrokové sazby, vysoká a nízká míra obchodování a kolísání cen) a může být proto obtížnější stanovit jejich hodnotu se stejnou mírou jistoty, jako je tomu u zavedenějších nástrojů. Obdobně může být obtížnější předpovídat s dostatečnou mírou jistoty cenovou korelaci s ostatními nástroji, které banka používá pro zajištění svých pozic.
- Modely používané pro oceňování takových nástrojů nemusejí náležitě fungovat v netypických tržních podmínkách.

Ocenění

Auditor posuzuje účel, za kterým byla uzavřena transakce, jejímž výsledkem je daný nástroj, zejména skutečnost, zda se jednalo o obchodní transakci nebo transakci zajišťovací. Banka mohla obchodovat na vlastní účet za účelem vytvoření pozice nebo zajištění jiného aktiva nebo mohla obchodovat jako zprostředkovatel nebo jako makléř. Na základě účelu může být také stanoveno vhodné účetní řešení.

Vzhledem k tomu, že vypořádání takových transakcí se uskuteční k budoucímu datu, auditor posuzuje, zda zisk či ztráta vznikl do konce účetního období, které má být vykázáno v účetní závěrce.

Auditor posuzuje, zda došlo k reklasifikaci zajišťovacích a obchodních transakcí/pozic, která mohla být uskutečněna především se záměrem využít rozdílů v časovém průběhu vykázání zisku a ztráty.

Vykázání a zveřejnění

Účetní zásady některých rámců finančního výkaznictví vyžadují zaúčtování časově rozlišených zisků a ztrát z otevřených pozic, ať už jsou tyto pozice vykázány v rozvaze či ne. V jiných rámcích finančního výkaznictví existuje pouze povinnost zveřejnit závazek. Pokud nastane druhý zmíněný případ, auditor posuzuje, zda mají nezaúčtované částky takovou důležitost, aby vyžadovaly zveřejnění v účetní závěrce nebo výhradu v auditorské zprávě.

Může vzniknout potřeba řešit další následující aspekty:

- Auditor posuzuje vhodné účetní řešení a vykázání těchto transakcí v souladu s příslušnými požadavky finančního výkaznictví. V případech, ve kterých stanoví tyto požadavky odlišná řešení pro transakce uzavřené za účelem zajištění, auditor posuzuje, zda byly transakce vhodně zjištěny a účetně řešeny; a
- Některé rámce finančního výkaznictví vyžadují vykazování potenciálního rizika vyplývajícího z otevřených pozic, jako například ekvivalent úvěrového rizika a reprodukční hodnotu otevřených nástrojů.

94.

ÚROKOVÉ VÝNOSY A ÚROKOVÉ NÁKLADY

Ocenění

Úrokové výnosy a náklady obvykle tvoří dvě hlavní položky ve výkazu zisku a ztráty banky. Auditor posuzuje:

- Zda existují uspokojivé postupy pro náležité účtování o časově rozlišených výnosech a nákladech ke konci účetního období;
- Vyhodnocení přiměřenosti souvisejícího vnitřního kontrolního systému; a
- Užívání analytických postupů při

vyhodnocování přiměřenosti vykazovaných částek.

K takovým technikám patří srovnávání vykazovaných úrokových výnosů v procentuálním vyjádření:

- S tržními úrokovými sazbami;
- Se sazbami centrální banky;
- S inzerovanými sazbami (podle typu úvěru nebo vkladu); a
- Mezi portfolii.

Při takových srovnáních se používají průměrné platné sazby (například po jednotlivých měsících) s cílem zamezit zkreslením způsobeným změnami úrokových sazeb.

Auditor posuzuje přiměřenost pravidel uplatňovaných pro vykazování nesplacených úvěrů, zejména v případech, kdy takový výnos není získáván v běžném období. Auditor rovněž posuzuje, zda vykazování výnosů z nesplacených úvěrů je v souladu s pravidly uplatňovanými bankou a rovněž s požadavky příslušného rámce finančního výkaznictví.

95.

OPRAVNÉ POLOŽKY K ÚVĚRŮM

Ocenění

Hlavní aspekty auditu v této oblasti jsou analyzovány výše v části “Úvěry”. Opravné položky jsou obvykle dvojího druhu, a to opravné položky na krytí konkrétních zjištěných ztrát z jednotlivých úvěrů a opravné položky na krytí ztrát, o kterých se předpokládá, že existují, avšak nebyly konkrétně zjištěny. Auditor vyhodnocuje přiměřenost takových opravných položek na základě faktorů, jako například předchozí zkušenosti a ostatní relevantní informace a posuzuje, zda jsou konkrétní a obecné opravné položky přiměřené na krytí ztrát z úvěrů spojených s úvěrovým portfoliem. Dodatek 2 k tomuto pokynu obsahuje příklady testů věcné správnosti pro účely vyhodnocení opravných

položek na krytí ztrát z úvěrů. V některých zemích je výše obecných opravných položek stanovena místními předpisy. V těchto zemích auditor rovněž určí, zda je vykazovaný náklad spojený s příslušnou opravnou položkou vypočtený v souladu s těmito předpisy. Auditor posuzuje také přiměřenost vykazovaných položek v účetní závěrce a v případě, že opravné položky nejsou přiměřené, rovněž důsledky na auditorskou zprávu.

96.

VÝNOSY Z POPLATKŮ A PROVIZÍ

Úplnost

Auditor posuzuje, zda je vykázaná částka úplná (tj. zda byly všechny položky zaúčtovány). V tomto ohledu auditor zváží použití analytických postupů při vyhodnocování přiměřenosti vykazovaných částek.

Ocenění

Auditor posuzuje například následující aspekty.

- Zda se výnos týká období, na které se vztahuje účetní závěrka a zda byly částky týkající se budoucích období účetně časově rozlišeny.
- Zda je výnos vymahatelný (tato otázka je posuzována v rámci auditorských postupů prověrky úvěrů v případech, ve kterých byl poplatek zahrnut do nesplaceného zůstatku úvěru).
- Zda se o výnosu účtuje v souladu s příslušným rámcem finančního výkaznictví.

97.

REZERVA NA DAŇ Z PŘÍJMŮ

Ocenění

Auditor se seznámí se zvláštními daňovými předpisy, které platí pro banky v jurisdikci, pod kterou spadá banka, již se týká auditorská zpráva. Auditor rovněž posuzuje, zda auditoři, z jejichž práce má audit vycházet ve vztahu k zahraniční

činnosti banky, jsou obdobně seznámeni s předpisy v jurisdikci, pod kterou spadají oni. Auditor je informován o smlouvách v oblasti zdanění ve vztahu mezi různými jurisdikcemi, ve kterých banka působí.

98.

TRANSAKCE MEZI PROPOJENÝMI OSOBAMI

Vykázání a zveřejnění

Rámce finančního výkaznictví často vyžadují vykazování existence propojených osob a transakcí mezi těmito osobami. Transakce mezi propojenými osobami se mohou vyskytnout v běžném chodu podnikání banky. Banka může například poskytnout úvěr svým vedoucím pracovníkům, členům představenstva nebo jednotkám, které jsou vlastněny či kontrolovány vedoucími pracovníky nebo členy představenstva. Auditor si zůstává vědom rizika, že v případech, kdy existují takové úvěrové transakce s propojenými osobami, běžná opatření banky vycházející ze zásady bankovní opatrnosti, jako například hodnocení úvěrů a požadavky na zástavní instrument, nemusí být náležitě uplatněny. Auditor se seznámí s příslušnými regulačními požadavky ohledně poskytování úvěrů propojeným osobám a provede postupy ke zjištění kontrol banky v oblasti poskytování úvěrů propojeným osobám, včetně schvalování poskytnutí úvěru propojeným osobám a sledování splacení úvěrů poskytnutých propojeným osobám.

Ostatní transakce mezi propojenými osobami, které se mohou vyskytnout v běžném chodu podnikání banky zahrnují vkladové a ostatní transakce s členy představenstva, vedoucími pracovníky nebo přidruženými jednotkami. Banka může rovněž ručit za úvěry poskytnuté přidružené jednotce nebo za finanční plnění této jednotky. Záruka může mít formální podobu písemné smlouvy nebo může být neformální. Neformálními zárukami mohou být ústní dohody, dohody založené na očekávání vzhledem k historickému vývoji přidružené jednotky nebo mohou být důsledkem podnikové kultury, v jejímž rámci banka působí. Takové smlouvy, ať už mají formální či neformální podobu, mají zvláštní

význam, pokud se záruka týká nekonsolidované přidružené společnosti, vzhledem k tomu, že tato záruka není vykázána v konsolidované účetní závěrce banky. Auditor uskutečňuje dotazování vedení a kontrolu zápisů z jednání představenstva s cílem určit, zda takové záruky existují a zda jsou v účetní závěrce banky vhodně vykázány.

Ocenění

Transakce mezi propojenými osobami mohou být také důsledkem snahy vedení zakrýt negativní okolnosti. Vedení banky může například převést problémová aktiva na nekonsolidovanou přidruženou jednotku ke konci účetního období nebo v době blízké tomuto datu, případně před přezkoumáním regulačními orgány, s cílem řešit nedostatečnou tvorbu opravných položek na krytí ztrát z úvěrů nebo zamezit případné kritice ohledně kvality aktiv. Auditor přezkoumává transakce, jichž se účastnily propojené osoby, a o kterých bylo účtováno jako o prodejních transakcích, se záměrem stanovit, zda v této souvislosti existují nezaúčtované závazky s možností postihu.

Často jsou vyžadována prohlášení vedení k auditu nebo prohlášení jiných stran za účelem porozumění obchodnímu záměru konkrétní transakce. Taková prohlášení jsou vyhodnocena s přihlédnutím ke zjevným motivům a k ostatním důkazním informacím. Vzhledem k potřebě plně porozumět určitým transakcím, mohou určité okolnosti vyžadovat diskusi s propojenou osobou, auditorem této osoby, nebo jinými stranami, jako například právním zástupcem, kteří jsou s danou transakcí obeznámeni. ISA 580 „Prohlášení vedení k auditu“ poskytuje další informace ohledně využívání prohlášení vedení k auditu.

99.

FIDUCIÁRNÍ ČINNOSTI

Úplnost

Auditor posuzuje, zda veškeré výnosy banky z těchto činností byly zaúčtovány a jsou objektivně uvedeny v účetní závěrce banky. Auditor rovněž posuzuje, zda bance vznikly nějaké významné nevykázané závazky z porušení

fiduciárních povinností, včetně správy aktiv.

Vykázání a zveřejnění

Auditor posuzuje, zda rámec finančního výkaznictví vyžaduje vykazování povahy a rozsahu fiduciárních činností banky v příloze k účetní závěrce a zda byly požadované položky vykázány.

100. (Včetně, v případě potřeby, Přehledu účetních pravidel) PŘÍLOHA K ÚČETNÍ ZÁVĚRCE

Vykázání a zveřejnění

Auditor stanoví, zda je příloha k účetní závěrce banky v souladu s příslušným rámcem finančního výkaznictví.

Vypracování zprávy k účetní závěrce

101. Při vyjádření výroku o účetní závěrce banky auditor:

- Dodržuje veškeré konkrétní formy a terminologii, jež stanoví zákon, regulační orgány, profesní orgány a praxe v daném odvětví; a
- Stanoví, zda byly provedeny úpravy účtů zahraničních poboček a dceřiných společností, které jsou součástí konsolidované účetní závěrky banky, za účelem jejich uvedení do souladu s rámcem finančního výkaznictví, podle kterého banka sestavuje účetní závěrku. To má zvláštní význam v případě bank vzhledem k velkému počtu zemí, v nichž mohou mít banky pobočky a dceřiné společnosti a rovněž vzhledem k faktu, že ve většině zemí místní předpisy předepisují specializované účetní zásady platné především pro banky. To může vést k větším rozdílnostem v účetních zásadách, jimiž se řídí pobočky a dceřiné společnosti, než je tomu v případě ostatních komerčních jednotek.

102. Účetní závěrka bank je sestavována v kontextu právních a regulačních požadavků platných v různých zemích a účetní pravidla jsou těmito předpisy ovlivněna. V některých zemích se rámec finančního výkaznictví pro banky (bankovní rámec) významně liší od rámce finančního výkaznictví pro ostatní jednotky (všeobecný rámec). Jestliže se po bance požaduje, aby sestavila jednu účetní závěrku, která by byla v souladu s oběma výše uvedenými rámci, auditor může vyjádřit výrok zcela bez výhrad pouze tehdy, jestliže byla účetní závěrka sestavena v souladu s oběma rámci. V případě, že je účetní závěrka v souladu pouze s jedním z těchto rámců, auditor vydá výrok

bez výhrad ve vztahu k tomuto rámci a výrok s výhradou nebo záporný výrok v souvislosti s dodržáním druhého rámce. Jestliže se po bance požaduje, aby splňovala požadavky bankovního rámce místo všeobecného rámce, auditor posuzuje potřebu na tuto skutečnost upozornit v odstavci zdůrazňujícím významnou skutečnost.

103. Banky často uvádějí doplňující informace ve výročních zprávách, které obsahují také auditovanou účetní závěrku. Tyto informace často obsahují, kromě veškerých vykazovaných položek v účetní závěrce, podrobnosti týkající se rizikově upraveného kapitálu banky a ostatní informace týkající se stability banky. ISA 720 „Ostatní informace v dokumentech obsahujících auditovanou účetní závěrku“ poskytuje informace o postupech, které je třeba provést v souvislosti s takovými doplňujícími informacemi.

Rizika a problémy týkající se podvodů a nezákonného jednání

Odstavec 26 tohoto pokynu uvádí některé z všeobecných aspektů týkajících se podvodů. Podrobněji se touto problematikou zabývá ISA 240, “Postup auditorů při posuzování možných podvodů při auditu účetní závěrky”. ISA 240 požaduje po auditorovi, aby posoudil, zda jsou přítomny rizikové faktory podvodu signalizující možnost buď podvodného finančního výkaznictví nebo zpronevěry aktiv. Dodatek 1 k této ISA popisuje všeobecné faktory rizika podvodu: tento dodatek uvádí příklady rizikových faktorů podvodu, které se vztahují na činnost bank.

Riziko podvodných činností nebo nezákonného jednání vzniká v bankách uvnitř a také ze strany subjektů vně banky. K mnohým podvodným činnostem a nezákonnému jednání, jimž musí banky čelit, patří podvodné vystavování šeků, podvodné poskytování úvěrů a obchodní transakce, praní špinavých peněz a zpronevěra bankovních aktiv. K takovým podvodným činnostem mohou patřit tajné dohody vedení bank a jejich klientů. Osoby, které páchají podvodnou činnost, mohou sestavit nepravdivé a zavádějící záznamy s cílem obhájit nepatřičné transakce a zakrýt nezákonné činnosti. Podvodné finanční výkaznictví představuje další závažný problém.

Kromě toho jsou banky vystaveny průběžné hrozbě počítačového podvodu. Počítačovní hackeři a ostatní, kteří mohou získat neoprávněný přístup k počítačovým systémům banky a k informačním databázím, mohou neoprávněně převést finanční prostředky na své osobní účty a zcizovat soukromé informace o dané instituci a jejích zákaznících. Obdobně jako v případě všech podniků, podvod a trestná činnost, kterou páchají oprávnění uživatelé uvnitř bank, představuje zvláště závažný problém. Spáchání podvodu je mnohem pravděpodobnější v bankách, které mají závažné nedostatky v řízení podniku a v oblasti vnitřní kontroly. Významné ztráty v důsledku podvodů mohou vzniknout z následujících kategorií selhání v oblasti řízení podniku a vnitřních kontrol:

- Nedostatek přiměřeného dohledu a odpovědnosti vedení a neschopnost zavést v rámci banky silné povědomí o důležitosti kontroly. Významné ztráty z podvodu často vznikají v důsledku faktu, že vedení nevěnuje dostatečnou pozornost kontrolnímu povědomí a je v přístupu k němu laxní, v důsledku nedostatečného usměrňování a dohledu ze strany osob pověřených řízením a vedením, a nedostatečného vymezení jednoznačné odpovědnosti vedení zadáním rolí a odpovědností. V takových situacích mohou chybět také vhodné pobídky pro vedení, které by je motivovaly k důraznému dohledu v příslušné linii podřízenosti a prosazování vysoké míry povědomí o významu kontrol v jednotlivých oblastech obchodní činnosti.
- Nepřiměřené vykazování a hodnocení rizika určitých bankovních činností, ať již na rozvahových účtech nebo na podrozvahových účtech. Jestliže rizika spojená s novými produkty a činnostmi nejsou přiměřeným způsobem vyhodnocena a v případě, kdy kontrolní systémy, které fungují dobře pro jednodušší tradiční produkty, nejsou aktualizované za účelem řešení nových složitých produktů, může být banka vystavena většímu riziku ztrát z podvodu.

- Absence nebo selhání klíčových kontrolních struktur a činností, jako například oddělení neslučitelných funkcí, schvalování, ověřování, odsouhlasení a prověrky provozních výsledků. Zejména fakt nedostatečného oddělení funkcí hrál klíčovou roli v podvodných činnostech, jejichž důsledkem byly významné ztráty bank.
- Nedostatečné sdělování informací mezi jednotlivými úrovněmi vedení v bance, zejména v komunikaci problémů od nižších složek k vyšším. V případě, že pravidla a postupy nejsou vhodným způsobem sdělovány všem pracovníkům, kteří se podílejí na určité činnosti, je vytvořeno prostředí, které může podporovat podvodné činnosti. Kromě toho nemusí dojít k odhalení podvodu, jestliže informace o nepatřičných činnostech, na které by mělo být upozorněno vedení na vyšší úrovni, jsou vedení na příslušné úrovni sdělovány teprve v okamžiku, kdy se problémy stanou vysoce závažnými.
- Nepřiměřené nebo neúčinné programy interního auditu a monitorovací činnosti. V případě, že interní audit nebo jiné monitorovací činnosti nejsou dostatečně důsledné, aby byly schopny zjistit a ohlašovat nedostatky týkající se kontrol, podvody v bankách nemusejí být odhaleny. Jestliže nejsou zavedeny odpovídající mechanismy, které by zajistily, aby vedení zjednalo nápravu nedostatků uvedených auditory, podvod může pokračovat ve stejném rozsahu dál.

V následující tabulce a informacích v tomto Dodatku jsou uvedeny příklady rizikových faktorů podvodu.

	Přijímání vkladů	Obchodování	Poskytování úvěrů
Podvody vedení a zaměstnanců	Záměna totožnosti vkladatelů	Mimotržní podmínky	Úvěry fiktivním dlužníkům
	Nezaúčtované vklady	Obchody s propojenými osobami	Využívání pověřených společností
	Zcizení vkladů nebo investic klientů, zejména z tzv. spících účtů	Neoprávněné provize makléřů	Transformace vkladů
		Fiktivní obchody	Transakce s propojenými společnostmi
		Nezaúčtované obchody	Neoprávněné provize a stimuly
		Opožděné alokace obchodů	Využívání paralelních organizací
		Zneužití účtů klientů ke správě majetku	Transformace finančních prostředků
		Využití nedostatků v postupech porovnávání	Prodej zástavního
		Nesprávné ocenění	

	Přijímání vkladů	Obchodování	Poskytování úvěrů
		<p>v knihách</p> <p>Dohody v oblasti oceňování (Valuation rings)</p> <p>Zcizení nebo zneužití zástavního instrumentu drženého za účelem zajištění</p>	<p>instrumentu pod tržní cenou</p> <p>Úplatky se záměrem docílit uvolnění zajištění nebo snížení částky uplatňovaného nároku</p> <p>Zcizení nebo zneužití zástavního instrumentu drženého za účelem zajištění</p>
Podvody vně banky	<p>Praní špinavých peněz</p> <p>Podvodné příkazy</p> <p>Padělaná měna nebo padělané směnky</p> <p>Podvodné čerpání šeků (Check kiting)</p>	<p>Podvodný prodej aktiv v úschově</p> <p>Nepravdivé informace nebo zfalšované dokumenty týkající se protistran</p>	<p>Vydávání se za někoho jiného a nepravdivé informace týkající se žádostí o úvěry a zfalšované následně poskytnuté doklady</p> <p>Dvojí zastavení zástavního instrumentu</p> <p>Podvodná ocenění (Land flips)</p> <p>Padělané nebo bezcenné zástavní instrumenty</p> <p>Zneužití úvěrových prostředků komisionáři/klienty</p> <p>Neoprávněný prodej zástavního instrumentu</p>

Rizika podvodu v souvislosti s cyklem přijímání vkladů

Záměna totožnosti vkladatelů

(Zakrývání totožnosti vkladatele, možná v souvislosti s transformací finančních prostředků nebo praním špinavých peněz)

- Podobná nebo podobně znějící jména na různých účtech;
- Vkladatelé z řad společností se sídlem v daňových rájích, které nemají jasně vymezený předmět podnikání nebo o kterých je známo pouze minimum podrobností.

Nezaučtované vklady

- Jakékoli důkazní informace o přijímání vkladů jakoukoli jinou společností, o nichž existují informace v prostorách banky, ať už je součástí banky či ne;
- Dokumentace archivovaná v kanceláři vedení, o které se tvrdí, že nemá žádnou souvislost s podnikáním banky, případně vyhýbavé odpovědi ohledně takové dokumentace.

Zcizení vkladů nebo investic klientů

- Klienti, kteří si výpisy z účtů ponechávají v bance a s bankou mají pouze velmi příležitostný kontakt;
- Neexistence nezávislého řešení reklamací klientů či prověrka účtů s výpisy ponechávanými v bance.

Faktory rizika podvodu v souvislosti s cyklem obchodování

Mimotožní kartely/Obchody s propojenými osobami

- Neexistence namátkových kontrol cen uplatňovaných při obchodních transakcích;
- Neobvyklý rozsah činností s konkrétními protistranami.

Neoprávněné provize makléřů

- Velký rozsah obchodování s určitým makléřem;
- Neobvyklé trendy v provizích makléře.

Fiktivní obchody

- Významný počet zrušených obchodů;
- Neobvykle vysoká hodnota nevypořádaných transakcí.

Nezaiúčtované obchody

- Vysoká míra zisku konkrétních obchodníků ve vztahu k deklarované strategii obchodování;
- Významný počet confirmací protistran, které nelze odsouhlasit.

Opožděné alokace obchodů

- Neoznačování záznamů o obchodech informací o čase nebo neprověřování okamžiku účtování;
- Změny nebo přepisování podrobností na přehledech obchodů.

Zneužití účtů klientů ke správě majetku

- Neobvyklé trendy na konkrétních účtech;
- Speciální mechanismy zpracování a vystavování výpisů.

Nesprávné ocenění v knihách

- Neexistence podrobných pravidel a postupů oceňování;
- Neobvyklé trendy v hodnotách v konkrétních knihách.

Faktory rizika podvodu v souvislosti s cyklem poskytování úvěrů

Úvěry fiktivním dlužníkům/transakce s propojenými společnostmi

- Neobsažené úvěrové složky s útržkovitými, neúplnými finančními informacemi, nedostatečná dokumentace, případně tvrzení vedení, že dlužník je bohatý a bezpochyby úvěruschopný;
- Ocenění, která se zdají být vysoká, odhadci mimo obvykle povolený okruh nebo tentýž odhadce užívaný při velkém počtu žádostí;
- Velkorysé prodlužování nebo revidování podmínek v případě, že dlužník neplní své závazky.

Transformace vkladů nebo poskytování back-to-back úvěrů

Bankovní vklad uskutečněný bankou v jiné bance a následně použitý jako zajištění úvěru dlužníkovi určenému podvodným zaměstnancem první banky, který tají skutečnost, že daný vklad je zastavený.

- Zástavy vkladů (zveřejněné confirmacemi, které výslovně požadovaly, aby tyto zástavy byly zveřejněny);

- Dokumentace složek vedených v kancelářích členů představenstva nebo v kancelářích vyššího vedení mimo běžná místa archivace; vklady průběžně obnovované nebo uskutečněné i v případě nedostatečné likvidity.

Využívání pověřených společností/transakce s propojenými společnostmi

- Složitě struktury zahalené tajemstvím;
- Několik klientů s jedinou kontaktní osobou, tj. kontaktem je pověřený pouze jeden zaměstnanec;
- Veřejné obchodní společnosti s ručením omezeným bez úplného zveřejnění vlastnictví nebo se složitými strukturami společného vlastnictví.

Neoprávněné provize a stimuly

- Nadměrný objem obchodování, který produkují konkrétní úvěroví pracovníci;
- Důrazná doporučení ze strany člena představenstva nebo úvěrového pracovníka, avšak chybějící údaje nebo dokumentace v úvěrové složce;
- Signály nedostatečných kontrol dokumentace, například uvolnění finančních prostředků před tím, než je dokumentace kompletní.

Využívání paralelních organizací

(Společnosti, které podléhají společné kontrole členů představenstva/akcionářů)

- Neočekávané splacení problémových úvěrů krátce před koncem účetního období nebo před návštěvou auditorů nebo neočekávané nové poskytování úvěrů před koncem účetního období;
- Změny v charakteru obchodních transakcí s propojenými organizacemi.

Transformace finančních prostředků

(Metody používané pro utajování čerpání prostředků banky za účelem zřejmého splacení úvěru)

- Úvěry, u kterých náhle dochází k jejich splacení krátce před koncem účetního období nebo před návštěvou auditorů;
- Transakce se společnostmi ve skupině nebo s přidruženými společnostmi v případech, ve kterých není zřejmý obchodní záměr;
- Chybějící analýza peněžních toků, která by doložila tvorbu příjmů a schopnost dlužníka splácet úvěr.

Vydávání se za někoho jiného a nepravdivé informace týkající se žádostí o úvěry/dvoji zastavení zástavního instrumentu/podvodná ocenění/padělané nebo bezcenné zástavní instrumenty

- Neexistence ocenění na místě nebo návštěvy dlužníka;
- Obtížné potvrzování referencí o určitém jednotlivci, nekonzistentní nebo chybějící dokumentace a nekonzistentnost v osobních údajích;
- Odhadce z jiné oblasti než je ta, ve které se nachází daný majetek;
- Ocenění zadává a obdrží dlužník, nikoli poskytovatel úvěru;
- Nedostatečné ověření zástavních práv, jimiž by byly doloženy pozice a priority zástavních práv;
- Nedostatečné fyzické kontroly zástavního instrumentu, který vyžaduje fyzické vlastnictví za účelem zajištění úvěru (například šperky, dluhopisy na doručitele a umělecká díla).

Příklady aspektů vnitřní kontroly a testů věcné správnosti pro dvě oblasti činnosti banky:

1. Vnitřní kontroly a testy věcné správnosti uvedené níže nepředstavují vyčerpávající seznam kontrol a postupů, které by měly být prováděny, ani minimální požadavek, který by měl být splněn. Poskytují spíše vodítka ohledně kontrol a postupů, které auditor může posuzovat, jestliže se zabývá následujícími oblastmi:
 - (a) Treasury a obchodní operace; a
 - (b) Úvěry a půjčky.

Treasury a obchodní operace

Úvod

2. Treasury operace v tomto kontextu představují veškeré činnosti týkající se nákupu, prodeje, vypůjčování a půjčování finančních nástrojů. Finančními nástroji mohou být cenné papíry, nástroje peněžního trhu nebo derivátové nástroje. Banky takové transakce obvykle uzavírají pro své vlastní účely (například k zajištění rizikových angažovaností) nebo za účelem splnění potřeb klientů. Provádějí také, ve větším nebo menším rozsahu, obchodní činnosti. Obchodování lze definovat jako nákup a prodej (nebo vytváření a uzavírání) finančních nástrojů (včetně derivátů) se záměrem vytvářet v průběhu časového období zisk ze změny v parametrech tržní ceny (například měnové kurzy, úrokové sazby, ceny akcií). Banky řídí a kontrolují činnosti útvaru treasury na základě různých vznikajících rizik, nikoli na základě konkrétního typu finančního nástroje. Auditor obvykle uplatňuje tentýž přístup při získávání důkazních informací. IAPS 1012 poskytuje vodítka ohledně důsledků derivátů pořízených bankou jako konečným uživatelem na audit.

Aspekty vnitřní kontroly

3. Obecně treasury operace zahrnují transakce, které jsou zaznamenávány IT systémy. Riziko chyb zpracování při takových transakcích je obvykle nízké, za předpokladu, že jsou zpracovávány spolehlivými systémy. Auditor proto před tím, než vyhodnotí úroveň přirozeného rizika a kontrolního rizika jako nízkou, ověřuje, zda klíčové kontroly a postupy zpracování účinně fungují. Obvyklé kontroly uplatňované v prostředí útvaru treasury jsou uvedeny níže. Zahrnují kontroly, které řeší obchodní rizika bank a nepředstavují nutně kontroly, které řeší auditorská rizika, a které jsou testovány auditorem s cílem vyhodnotit úroveň přirozeného a kontrolního rizika.

Obvyklé kontrolní otázky

Strategické kontroly

4. Zavedli pracovníci pověřeni řízením formální pravidla upravující činnosti útvaru treasury, která vymezují:

- Povolené činnosti a produkty, se kterými může banka obchodovat na vlastní účet nebo na účet třetí strany, nejlépe v členění podle produktů nebo rizikových skupin;
- Trhy, na kterých se obchodní činnosti uskutečňují: mohou to být regionální trhy, nebo to mohou být mimoburzovní (Over-the-Counter, OTC) nebo burzovní trhy;
- Postupy pro měření, analyzování, dohled a kontrolu nad riziky;
- Rozsah přípustných rizikových pozic po zohlednění rizik, která považují za přijatelná;
- Přiměřené limity a postupy při překročení limitů;
- Postupy, včetně dokumentace, které musejí být dodrženy před zavedením nových produktů nebo činností;
- Typ a četnost zpráv podávaných pracovníkům pověřeným řízením; a
- Časový plán a frekvence, s níž jsou pravidla přezkoumána, aktualizována a schvalována?

Provozní kontroly

5. Existuje přiměřené oddělení funkcí mezi front office a back office?
6. Jsou následující činnosti prováděny nezávisle na front office/obchodní jednotce;
 - Konfirmace obchodů;
 - Zaúčtování a odsouhlasení pozic a výsledků;
 - Ocenění obchodů nebo nezávislé ověření tržních cen; a
 - Vypořádání obchodů?
7. Jsou záznamy o obchodech (trade tickets) předem číslovány (v případě, že nejsou vytvářeny automaticky)?
8. Má banka zavedený kodex jednání pro své obchodníky, který upravuje následující:
 - Zákaz obchodníkům obchodovat na vlastní účet;
 - Omezení přijímání darů a zábavy;
 - Důvěrnost zákaznických informací;
 - Určení schválených protistran; a
 - Postupy prověrky činností obchodníků ze strany vedení?

9. Jsou pravidla odměňování strukturovaná tak, aby se zamezilo podporování nadměrného podstupování rizika?
10. Jsou nové produkty zaváděny pouze následně po získání příslušných povolení a jsou zavedené postupy a systémy kontroly rizika přiměřené?

Limity a obchodní činnost

11. Má banka zavedený komplexní soubor limitů pro kontrolu tržního, úvěrového a likvidního rizika pro celou instituci, obchodní jednotky a jednotlivé obchodníky? Některými obecně používanými limity jsou limity podkladových aktiv nebo objemové limity (podle měny nebo podle protistrany), stop loss limity, gap limity nebo limity splatnosti, limity vypořádání (settlement limits) a limity value-at-risk (pro tržní i úvěrová rizika).
12. Jsou limity přiřazovány rizikům v souladu s celkovými limity banky?
13. Znají všichni obchodníci své limity a jejich čerpání? Snižuje každá nová transakce okamžitě limit, který je k dispozici?
14. Jsou zavedeny postupy pro případy překročení limitů?

Měření a řízení rizik

15. Existuje nezávislý útvar řízení rizik (někdy označovaný jako Middle Office) pro měření, sledování a kontrolu rizika? Je podřízený přímo osobám pověřeným řízením a vyššímu vedení?
16. Jaká metoda je používána pro měření rizika vyplývajícího z obchodních činností (například limity pozic, limity citlivosti, limity value-at-risk)?
17. Jsou systémy kontroly a řízení rizik přiměřeně vybaveny, aby byly schopny zvládnout objem, složitost a riziko činností útvaru treasury?
18. Vztahuje se systém měření rizika na všechna portfolia, veškeré produkty a veškerá rizika?
19. Je zavedena vhodná dokumentace pro všechny prvky systému řízení rizik (metodika, výpočty, parametry)?
20. Jsou všechna obchodní portfolia pravidelně přeceňována a rizikové angažovanosti pravidelně vyčíslovány, minimálně jednou denně pro aktivní obchodní operace?
21. Jsou modely řízení rizika, metodiky a předpoklady použité pro měření rizika a pro omezení angažovaností pravidelně vyhodnocovány, zdokumentovány a průběžně aktualizovány s cílem zohlednit pozměněné parametry, atd.?

22. Jsou analyzovány stresové situace a zpracovány a testovány varianty “nejhoršího možného vývoje” (které zohledňují nepříznivé události na trhu, jako například neobvyklé změny cen nebo kolísání, nedostatečnou likviditu trhu nebo neplnění závazků významnou protistranou)?
23. Dostává vedení včasné a smysluplné zprávy?

Konfirmace

24. Užívá banka písemné postupy:
- Pro nezávislé odeslání předem číslovaných odchozích konfirmací protistranám pro všechny obchody uzavřené obchodníky;
 - Pro nezávislý příjem veškerých příchozích konfirmací a jejich porovnání s předem číslovanými výtisky interních záznamů o obchodech;
 - Pro nezávislé porovnání podpisů na příchozích konfirmacích s podpisovými vzory;
 - Pro nezávislé konfirmace veškerých obchodů v souvislosti s nimiž nebyly obdrženy příchozí konfirmace; a
 - Pro nezávislou následnou kontrolu nesrovnalostí u přijatých konfirmací?

Vypořádání transakcí

25. Jsou instrukce k vypořádání vyměňovány s protistranami písemně prostřednictvím využívání odchozích a příchozích konfirmací?
26. Jsou instrukce k vypořádání porovnávány se smlouvami?
27. Jsou vypořádání prováděna výhradně příslušnými pověřenými zaměstnanci, nezávislími na uzavírání a zúčtovávání transakcí a pouze na základě schválených, písemných pokynů?
28. Je o všech plánovaných vypořádáních (přijatých a vyplacených částkách) vyrozuměno denně písemnou formou oddělení vypořádání obchodů, tak, aby mohly být duplicitní žádosti a případy nepřevzatých plateb rychle zjištěny a řešeny?
29. Jsou účetní zápisy připravovány z podkladové dokumentace nebo kontrolovány na tuto dokumentaci zaměstnanci, kteří nejsou zaměstnanci vedoucími evidenci neuzavřených smluv nebo vykonávajícími funkce týkající se peněžních prostředků?

Zaučtování

30. Jsou vytvářeny zprávy o překročení limitů, náhlých zvýšeních objemu obchodování kterýmkoli obchodníkem, zákazníkem nebo protistranou, transakcí s neobvyklými smluvními sazbami atd.? Jsou tyto zprávy sledovány okamžitě a nezávisle na obchodnících?

31. Má banka písemné postupy, které vyžadují:
- Účtování o veškerých použitých a nepoužitých záznamech o obchodech (trade tickets);
 - Okamžité zaúčtování nezávislou stranou veškerých transakcí do účetních knih, včetně postupů zjišťování a opravy odmítnutých transakcí;
 - Denní odsouhlasení pozic a zisků obchodníka s účetními záznamy a okamžité přešetření veškerých rozdílů; a
 - Pravidelné zprávy vedení s dostatečnými podrobnostmi s cílem umožnit sledování limitů uvedených výše?
32. Jsou veškerá odsouhlasení *nostro* a *loro* účtů prováděna často a zaměstnanci nezávislími na útvaru vypořádání?
33. Jsou provizorní účty pravidelně prověřovány?
34. Má banka účetní systém, který jí umožňuje sestavovat zprávy, jež vykazují její promptní, termínové, čisté otevřené a celkové pozice pro odlišné typy produktů, například:
- Podle nákupu a prodeje, podle měny;
 - Podle termínů splatnosti, podle měny; a
 - Podle protistrany, podle měny?
35. Jsou otevřené pozice přeceňovány v pravidelných intervalech (například denně) na současné hodnoty na základě kotovaných sazeb nebo sazeb získaných přímo z nezávislých zdrojů?

Všeobecné auditorské postupy

36. Určité auditorské postupy se vztahují k prostředí, ve kterém jsou prováděny treasury aktivity. Aby byl auditor schopen tomuto prostředí porozumět, nejprve se seznámí s:
- Rozsahem, objemem, složitostí a rizikem treasury aktivit;
 - Významem treasury aktivit ve vztahu k ostatním činnostem banky;
 - Rámcem, na jehož základě budou treasury aktivity prováděny; a
 - Organizačním začleněním treasury aktivit.
37. Jakmile auditor získá tyto informace a provede testy kontrol s uspokojivými výsledky, obvykle vyhodnocuje:

- Přesnost vykazování transakcí uzavřených v průběhu daného účetního období a souvisejících zisků a ztrát, porovnáním se záznamy o obchodech a konfirmacemi;
 - Úplnost transakcí a náležité odsouhlasení otevřených pozic ke konci účetního období mezi front office a účetními systémy;
 - Existenci otevřených pozic prostřednictvím konfirmací třetích stran k předběžnému datu nebo ke konci účetního období;
 - Vhodnost měnových kurzů, úrokových sazeb nebo jiných základních tržních sazeb, užívaných ke konci účetního období při výpočtu nerealizovaných zisků a ztrát;
 - Vhodnost modelů oceňování a předpokladů použitých pro stanovení reálné hodnoty finančních nástrojů otevřených ke konci účetního období; a
 - Vhodnost účetních pravidel užívaných zejména v souvislosti s vykazováním výnosů a rozlišováním mezi zajišťovacími nástroji a nástroji k obchodování.
38. Příslušné aspekty treasury operací, které obecně představují auditorská rizika, jsou analyzovány níže:

Změny produktů nebo činností

39. Konkrétní rizika často vznikají v případech, kdy jsou zaváděny nové produkty nebo činnosti. Aby mohl auditor tato rizika řešit, nejprve se snaží potvrdit, že pro tyto případy byly zavedeny předem definované postupy. Obecně by banka měla zahájit takové činnosti pouze v okamžiku, kdy bude zajištěný bezproblémový tok nových transakcí kontrolními systémy, kdy jsou plně zavedeny příslušné IT systémy (nebo je zavedený přiměřený provizorní podpůrný systém), a kdy jsou náležitě zdokumentovány příslušné postupy. Nově obchodované nástroje jsou obvykle předmětem pečlivé prověrky auditora, který nejprve získá seznam všech nových produktů zavedených v průběhu daného účetního období (nebo úplný seznam všech nástrojů, které jsou předmětem transakcí). Na základě těchto informací auditor stanoví související rizikový profil a snaží se potvrdit spolehlivost vnitřního kontrolního a účetního systému.

Spoléhání na IT experty

40. Vzhledem k objemu transakcí prakticky všechny banky podporují treasury transakce IT systémy. Vzhledem ke složitosti užívaných systémů a uplatňovaných postupů auditor obvykle vyhledává asistenci IT expertů, kteří mohou nabídnout příslušné dovednosti a znalosti při testování systémů a příslušných zůstatků účtů.

Účel, za kterým jsou transakce uskutečněny

41. Auditor posuzuje, zda banka ve finančních nástrojích drží spekulativní pozice nebo se zajišťuje proti ostatním transakcím. Účel uzavření takových transakcí, ať se již jedná o transakce zajišťovací nebo obchodní, by měl být určen ve fázi obchodování, aby mohlo být uplatněno správné účetní řešení. V případech, ve kterých jsou transakce uzavřeny

pro účely zajištění, auditor posuzuje vhodné účetní řešení a vykázání takových transakcí a související aktiva/pasiva, v souladu s příslušnými účetními požadavky.

Oceňovací postupy

42. Podrozvahové finanční nástroje jsou obvykle oceňovány v tržní nebo reálné hodnotě, kromě nástrojů užívaných pro účely zajištění, které jsou v mnoha rámcích finančního výkaznictví oceňovány stejnou metodou jako zajišťovaná podkladová položka. V případě, že pro určitý nástroj nejsou okamžitě k dispozici tržní ceny, lze pro stanovení reálné hodnoty uplatnit finanční modely, které jsou všeobecně používány v bankovním sektoru. Kromě vykazování nominálních hodnot otevřených pozic vyžadují některé země vykazování potenciálního rizika, jako například úvěrové ekvivalenty a reprodukční hodnoty otevřených nástrojů.
43. Auditor obvykle testuje použité modely oceňování včetně kontrol, které provázejí jejich fungování, a posuzuje, zda podrobnosti týkající se jednotlivých smluv, sazeb ocenění a předpokladů jsou náležitě promítnuty do těchto modelů. Vzhledem k tomu, že mnohé z těchto nástrojů byly vyvinuty teprve v nedávné době, auditor věnuje zvláštní pozornost jejich ocenění a při této činnosti zohledňuje následující faktory.
- Právní precedenty týkající se podmínek základních smluv nemusejí existovat. To komplikuje vyhodnocování vynutitelnosti daných podmínek.
 - Může existovat relativně omezený počet pracovníků vedení obeznámených s přirozenými riziky těchto nástrojů. To může vést k vyššímu riziku vzniku nesprávností a obtížnějšímu zavádění kontrol, které by zamezily vzniku nesprávností nebo je včas zajišťovaly a odstraňovaly.
 - Některé z těchto nástrojů neprošly úplným ekonomickým cyklem (burzovní trhy, kde ceny stoupají - bull markets a burzovní trhy, kde ceny klesají - bear markets, vysoké a nízké úrokové sazby, vysoká a nízká míra obchodování a kolísání cen) a může být proto obtížnější stanovit jejich hodnotu se stejnou měrou jistoty, jako je tomu u zavedenějších nástrojů. Obdobně může být obtížnější předpovídat s dostatečnou mírou jistoty cenovou korelaci s ostatními nástroji, které banka používá pro zajištění svých pozic.
 - Modely, které se používají pro oceňování takových nástrojů, nemusejí náležitě fungovat v netypických tržních podmínkách.
44. Kromě toho auditor posuzuje potřebu tvorby a přiměřenost rezerv k finančním nástrojům, jako například rezervy na likvidní riziko, rezervy na riziko modelů a rezervy na operační riziko. Složitost určitých nástrojů vyžaduje odborné znalosti. V případě, že auditor není z odborného hlediska schopen provést nezbytné auditorské postupy, vyhledá asistenci příslušných expertů.
45. Další otázka, která je předmětem zvláštního zájmu auditora, jsou transakce uzavřené v sazbách mimo rámec obvyklých tržních sazeb; často představují riziko skrytých ztrát nebo podvodné činnosti. Proto má banka obvykle zavedeny mechanismy k zjišťování transakcí, které nejsou v souladu s tržními podmínkami. Auditor získá vhodné důkazní

informace týkající se spolehlivosti útvaru, který provádí tento úkol. Auditor také zváží možnost přezkoumání vzorku určených transakcí.

Úvěry a půjčky

Úvod

46. Podle konzultační studie „Zásady řízení úvěrového rizika“ vydané Basilejským výborem pro bankovní dohled lze úvěrové riziko jednoduše definovat jako možnost, že dlužník banky nebo protistrana nesplní své závazky podle dohodnutých podmínek.
47. Úvěry a půjčky jsou primárním zdrojem úvěrového rizika pro většinu bank, protože obvykle představují nejvýznamnější aktiva banky a vytvářejí největší podíl výnosů. Nejdůležitějším faktorem při poskytnutí úvěru je výše úvěrového rizika spojeného s procesem půjčování. Pokud jde o jednotlivé úvěry, úvěrové riziko se týká schopnosti a ochoty dlužníka splácet úvěr. Kromě úvěrů jsou dalšími zdroji úvěrového rizika akceptace, mezibankovní transakce, financování obchodů, devizové transakce, futures, swapy, dluhopisy, akcie, opce, poskytování příslibů a záruk a vypořádání transakcí.
48. Úvěrové riziko představuje hlavní příčinu závažných problémů v bankovním sektoru a přímo souvisí s uvolněnými úvěrovými standardy vůči dlužníkům a protistranám, s nedostatkem odborných znalostí v oblasti poskytování úvěrů, s nedostatečným řízením rizik portfolia a s nedostatkem pozornosti věnované změnám v ekonomických a jiných okolnostech, které mohou vést ke zhoršení úvěrové pozice protistran banky. Účinné řízení úvěrového rizika je rozhodující složkou komplexního přístupu k řízení rizika a má zásadní význam pro úspěšnost jakékoli bankovní instituce v dlouhodobé perspektivě. Při řízení úvěrového rizika by banky měly posoudit úroveň rizika, které je nedílnou součástí jednotlivých úvěrů či transakcí a zároveň také portfolia aktiv jako celku. Banky potřebují rovněž analyzovat riziko mezi úvěrovým rizikem a ostatními riziky.

Obvyklé kontrolní otázky

49. Úvěrová rizika vyplývají z charakteristik dlužníka a z povahy angažovanosti. Na míru úvěrového rizika mají vliv úvěruschopnost, země působení banky a povaha podnikání dlužníka. Obdobně je úvěrové riziko ovlivněno účelem angažovanosti a jejím zajištěním.
50. Funkci úvěrového útvaru lze rozdělit do následujících kategorií:
 - (a) Vznik a čerpání;
 - (b) Sledování;
 - (c) Inkasování; a
 - (d) Pravidelná prověrka a vyhodnocení.

Vznik a čerpání

51. Získává banka úplné a informativní žádosti o úvěr, včetně účetní závěrky dlužníka, informací o zdroji splácení úvěrů a plánovaném využití prostředků?
52. Má banka písemné směrnice upravující kritéria, která mají být uplatňována při vyhodnocování žádostí o úvěr (například úrokové krytí, požadavky na marži, podíl celkových dluhů k vlastnímu kapitálu)?
53. Dostává banka úvěrové informace nebo zadává nezávislá šetření ohledně potenciálních dlužníků?
54. Má banka zavedené postupy, které by zajišťovaly zjištění případů poskytování úvěrů propojeným osobám?
55. Existuje vhodná analýza informací týkajících se úvěruschopnosti zákazníka, včetně předpokládaných zdrojů splácení úvěrů a úroků?
56. Jsou limity schvalování úvěrů založeny na odborných znalostech úvěrového pracovníka?
57. Je pro úvěry překračující předepsané limity požadován souhlas příslušného úvěrového výboru nebo souhlas představenstva?
58. Existuje přiměřené oddělení funkcí mezi útvarem schvalování úvěrů a útvarem sledování čerpání úvěrových prostředků, útvarem inkasování a kontrolním útvarem?
59. Je ověřováno vlastnictví zástavního instrumentu k úvěrům a přednostní práva v souvislosti se zástavním nárokem?
60. Zajišťuje banka, aby dlužník podepsal právně vynutitelný dokument jako důkazní informaci o závazku splatit úvěr?
61. Jsou záruky přezkoumávány s cílem se ujistit, že jsou právně vynutitelné?
62. Je podpůrná dokumentace k žádosti o úvěr prověřována a schvalována zaměstnancem nezávislým na úvěrovém pracovníkovi?
63. Existuje kontrola zajišťující příslušnou registraci zajištění (například zapsání zástavních práv státními úřady)?
64. Existuje přiměřená fyzická ochrana dokumentů, zástavních instrumentů a podpůrné dokumentace?
65. Existuje kontrola zajišťující, že vyplacené úvěrové prostředky jsou okamžitě zaúčtovány?
66. Existuje kontrola zajišťující, aby v té míře, v níž je to možné, byly prostředky z úvěru dlužníkem použity na deklarovaný záměr?

Sledování

67. Jsou předvahy sestavovány a odsouhlasovány s kontrolními účty zaměstnanci, kteří nezpracovávají ani nezúčtovávají úvěrové transakce?
68. Jsou včasně zpracovávány zprávy o úvěrech, u kterých jsou splátky jistiny nebo úroků v prodlení?
69. Jsou tyto zprávy přezkoumávány zaměstnanci nezávislymi na útvaru poskytování úvěrů?
70. Jsou uplatňovány postupy zaměřené na sledování dodržování úvěrových podmínek dlužníkem (například covenants) a požadavky poskytovat bance informace?
71. Jsou zavedené postupy vyžadující pravidelné přeceňování zástavních instrumentů?
72. Jsou zavedené postupy zajišťující, aby finanční situace dlužníka a jeho hospodářský výsledek byly pravidelně prověřovány?
73. Jsou zavedené postupy zajišťující, aby klíčové administrativní termíny, jako například obnovení registrace zajištění, byly přesně evidovány a aby se v těchto termínech patřičně jednalo?

Inkasování

74. Jsou účetní záznamy inkasa jistiny a úroků a aktualizace zůstatků úvěrových účtů vedeny zaměstnanci nezávislymi na útvaru poskytování úvěrů?
75. Existuje kontrola zajišťující, aby u úvěrů, v případě kterých jsou splátky v prodlení, byly příslušné splátky včas řešeny?
76. Jsou zavedené písemné postupy definující pravidla banky pro vymáhání dlužné jistiny a úroků soudním řízením, jako například zabavení a prodej zastaveného majetku nebo převzetí do vlastnictví?
77. Jsou zavedené postupy zajišťující pravidelnou confirmaci úvěrových zůstatků formou přímé písemné komunikace s dlužníkem prováděné zaměstnanci nezávislymi na útvarech poskytování úvěrů a zúčtování úvěrů a rovněž nezávislé přšetření oznámených odchylek?

Pravidelná prověrka a vyhodnocení

78. Jsou zavedené pravidelné postupy nezávislé prověrky veškerých úvěrů včetně:
 - Prověrky výsledků monitorovacích postupů uvedených výše; a
 - Prověrky aktuálních problémů, které mají dopad na dlužníky v příslušném zeměpisném a odvětvovém sektoru?

79. Jsou v platnosti vhodná písemná pravidla upravující kritéria pro:
- Vytváření opravných položek na krytí ztrát z úvěrů;
 - Ukončení časového rozlišování úroků (nebo vytvoření kompenzující opravné položky);
 - Ocenění zástavního instrumentu pro účely vytváření opravných položek;
 - Zrušení předchozích vytvořených opravných položek;
 - Obnovení časového rozlišování úroků; a
 - Odepsání úvěrů?
80. Zajišťují zavedené postupy, aby byly všechny požadované opravné položky zaúčtovány do účetních knih včas?

Všeobecné auditorské postupy

81. Cílem následujících auditorských postupů je umožnit auditorovi identifikovat provozní standardy a procesy zavedené bankou a posoudit, zda jsou kontroly týkající se řízení úvěrového rizika přiměřené.

Plánování

82. Auditor získává poznatky ohledně metody kontroly úvěrového rizika, kterou banka uplatňuje a seznamuje se s touto metodou. Součástí jsou následující aspekty:
- Proces sledování angažovaností banky a systém zajišťující, aby všechny úvěrové transakce se příznivými osobami byly zjištěny a souhrnně vykázány;
 - Metoda, kterou banka používá pro ocenění zástavního instrumentu a pro zjišťování potenciálních a konečných ztrát; a
 - Úvěrové postupy banky a klientská základna.
83. Auditor posuzuje zda program prověrek angažovaností zajišťuje nezávislost na úvěrových útvech, včetně otázky, zda je četnost prověrek dostatečná k tomu, aby byly k dispozici včasné informace o objevujících se trendech v portfoliu a všeobecných ekonomických podmínkách a zda se četnost zvyšuje u zjištěných problémových úvěrů.
84. Auditor posuzuje kvalifikaci pracovníků útvaru prověřování úvěrů. Dané odvětví se rychle mění a v zásadě v něm vzniká situace nedostatku odborníků s kvalifikací v úvěrové oblasti. Auditor posuzuje, zda pracovníci útvaru prověřování úvěrů mají znalosti a dovednosti, které jsou nezbytné pro řízení a vyhodnocování úvěrových činností.

85. Auditor prostřednictvím informací vytvořených v předchozí době posuzuje příčiny stávajících problémů nebo nedostatků v rámci systému. Auditor posoudí, zda tyto problémy nebo nedostatky představují potenciální zdroj budoucích problémů.
86. Auditor přezkoumává zprávy vedení a posuzuje, zda jsou dostatečně podrobné, aby náležitě vyhodnocovaly rizikové faktory.
87. Je třeba si uvědomit, že identifikace a audit úvěrových transakcí propojených osob jsou obtížné, protože transakce mezi propojenými osobami nejsou snadno zjistitelné. Spoléhá se především na vedení, aby zjistilo veškeré propojené osoby a transakce mezi propojenými osobami, a takové transakce nemusejí být snadno zjistitelné systémy vnitřní kontroly banky.

Testy spolehlivosti

88. Auditor získává poznatky a seznamuje se s metodami, které banka uplatňuje při kontrole úvěrového rizika. Jedná se o následující aspekty:
 - Portfolio angažovaností a různé rysy a vlastnosti angažovaností;
 - Dokumentace angažovaností, kterou banka užívá;
 - Jaká je vhodná dokumentace angažovaností pro odlišné typy angažovaností; a
 - Postupy banky a úrovně pravomocí pro poskytnutí angažovaností.
89. Auditor přezkoumává úvěrová pravidla a posuzuje:
 - Zda jsou pravidla přezkoumávána a aktualizována v pravidelných intervalech s cílem zajistit, aby byla relevantní z hlediska měnících se tržních podmínek a nových oborů podnikání banky; a
 - Zda osoby pověřené řízením tato pravidla schválily a zda je banka dodržuje.
90. Auditor zkoumá systém hlášení o prověrkách angažovaností, včetně memorand o úvěrových případech a ročního harmonogramu nebo plánu prověrek angažovaností, a posuzuje, zda je tento systém důkladný, přesný a včasný a zda poskytuje dostatečné informace umožňující vedení určit i kontrolovat riziko. Jsou součástí zpráv tyto aspekty:
 - Zjištění problémových úvěrů;
 - Aktuální informace týkající se rizika portfolia; a
 - Informace o objevujících se trendech v portfoliu a úvěrových oblastech?
91. Auditor posuzuje povahu a rozsah prověrky angažovaností, včetně:
 - Metody výběru angažovaností.

- Způsobu, jakým jsou angažovanosti prověřovány, včetně:
 - Analýzy současné finanční situace dlužníka, která se zaměřuje na schopnost splácení, a
 - Testu výjimek z dokumentace, výjimek z pravidel, nesouladu s vnitřními postupy a porušení zákonů a předpisů.

92. Auditor posuzuje účinnost správy úvěrů a řízení portfolia zkoumáním:

- Všeobecné úvěrové strategie vedení způsobem, který vyvolá reakce vedení.
- Vlivu úvěrů, které nejsou doloženy aktuálními a úplnými finančními informacemi a analýzou schopnosti splácet úvěr.
- Vlivu úvěrů, u kterých je dokumentace angažovaností a zástavních instrumentů nedostatečná.
- Objem angažovaností není náležitě strukturován, například v případech, ve kterých splátkový kalendář neodpovídá účelu angažovanosti.
- Objem a povaha koncentrací úvěrů, včetně koncentrací klasifikovaných a kritizovaných úvěrů.
- Vhodnost převedení úvěrů nízké kvality na jinou přidruženou společnost nebo z této společnosti.
- Přesnost a úplnost zpráv.
- Kompetentnost vyššího vedení, pracovníků pověřených úvěrovou angažovaností a administrativních pracovníků.

Testy věcné správnosti

93. Auditor posuzuje rozsah obeznamenosti vedení s problémy banky týkajícími se úvěrových angažovaností prostřednictvím výběrové prověrky úvěrových případů. Ke kritériím výběru patří:

- Účty se zůstatkem rovným nebo vyšším než je určená částka;
- Sledované účty se zůstatkem přesahujícím určenou částku;
- Účty s opravnou položkou přesahující určenou částku;
- Účty, které jsou spravovány oddělením, jež řídí problémové účty banky nebo účty s vyšším rizikem;
- Účty, u kterých jsou splátky jistiny nebo úroku přesahující určenou částku v prodlení po dobu delší než je určené období;

- Účty, u kterých dlužná částka přesahuje schválenou úvěrovou linku;
 - Účty jednotek působících v odvětvích nebo v zemích, v případě kterých auditorovy vlastní všeobecné ekonomické poznatky signalizují, že by mohly být rizikové;
 - Problémové účty zjištěné bankovními regulačními orgány a problémové účty vybrané v předcházejícím roce; a
 - Rozsah angažovaností vůči ostatním finančním institucím u mezibankovních linek.
94. Kromě toho, v těch případech, ve kterých byli pracovníci banky požádáni, aby souhrnně zpracovali charakteristiky všech angažovaností nad určený objem v členění podle propojení, auditor prověřuje tyto souhrnné údaje. Angažovanosti s následujícími charakteristikami mohou signalizovat potřebu podrobnější prověrky:
- Velká provozní ztráta v posledním fiskálním roce;
 - Přetrvávající provozní ztráty (například dva nebo více let);
 - Vysoký ukazatel podílu celkových dluhů k vlastnímu kapitálu (například přesahující 2:1 - poměrový ukazatel se bude lišit podle odvětví);
 - Nedodržení úvěrových podmínek;
 - Modifikovaná zpráva auditora;
 - Poskytované informace nejsou aktuální nebo úplné;
 - Půjčky výrazně nezajištěné nebo zajištěné především zárukou; a
 - Účty, u kterých vedení banky neprovedlo prověrku včas.
95. Auditor vybírá angažovanosti pro podrobnou prověrku z výše uvedených soupisů angažovaností, a to na základě výše uvedených kritérií pro výběr vzorků a získává nezbytnou dokumentaci pro posouzení vymahatelnosti angažovaností. Ta může zahrnovat:
- Složky dokumentace angažovaností a zajištění;
 - Soupisy nebo zprávy o splátkách v prodlení;
 - Přehled činností;
 - Soupisy minulých pochybných účtů;
 - Zprávu o dlouhodobých angažovanostech;
 - Účetní závěrku dlužníka; a

- Zprávy o ocenění zajištění.
96. Při využívání složky dokumentace angažovanosti auditor:
- Zjišťuje typ angažovanosti, úrokovou sazbu, datum splatnosti, podmínky splácení, zajištění a deklarovaný účel angažovanosti.
 - Posuzuje, zda dokumentace týkající se zajištění je opatřena náležitým osvědčením o registraci a zda banka získala příslušnou právní radu o právní vynutitelnosti zajištění.
 - Posuzuje, zda se reálná hodnota zajištění jeví být přiměřená (zejména pro ty angažovanosti, u kterých může být potřebná opravná položka) pro zajištění dané angažovanosti a zda bylo příslušné zajištění v případě potřeby náležitě pojištěno. Kriticky vyhodnocuje ocenění zástavního instrumentu, včetně metod a předpokladů odhadce.
 - Vyhodnocuje vymahatelnost angažovanosti a posuzuje potřebu vytvoření opravné položky k tomuto účtu.
 - Zjišťuje, zda orgány na příslušné úrovni pravomocí v rámci banky schválily žádost o úvěrovou angažovanost nebo o prodloužení stávající úvěrové angažovanosti.
 - Přezkoumává pravidelnou účetní závěrku dlužníka a zaměří se na významné částky a provozní poměrové ukazatele (tj. pracovní kapitál, zisky, vlastní kapitál a ukazatel podílu celkových dluhů k vlastnímu kapitálu).
 - Přezkoumává veškeré poznámky a korespondenci, jež jsou součástí složky prověrek úvěrových angažovaností. Uvádí četnost prověrek prováděných zaměstnanci banky a posuzuje, zda je tato četnost v souladu se směrnicemi banky.
97. Auditor posuzuje, zda existují pravidla a postupy pro problémové a řešené angažovanosti, jejichž součástí jsou:
- Pravidelné prověrky jednotlivých problémových úvěrů.
 - Směrnice upravujících inkaso nebo navýšení angažovanosti, včetně požadavků na aktualizaci hodnot zástavního instrumentu a pozic zástavního práva, prověrky dokumentace, zprávy o dohlídkách provedených úvěrovými pracovníky.
 - Objem a trend úvěrů po lhůtě splatnosti a úvěrů se zastaveným časovým rozlišováním úroků.
 - Kvalifikovaní úvěroví pracovníci řešící problémové angažovanosti.
 - Směrnice o náležitém účtování o problémových angažovanostech, například pravidla pro zastavení časového rozlišování úroků, pravidla pro tvorbu opravných položek.
98. Kromě vyhodnocování přiměřenosti opravných položek k jednotlivým angažovanostem auditor posuzuje, zda je třeba vytvořit některé dodatečné opravné položky ke

konkrétním kategoriím nebo třídám angažovaností (například angažovanosti z kreditních karet, riziko země) a vyhodnocuje přiměřenost veškerých opravných položek, které banka případně vytvořila prostřednictvím diskuze s vedením.

Příklady finančních informací, poměrových a jiných ukazatelů obvykle používaných při analýze finanční situace a výsledků banky

Existuje velký počet finančních poměrových ukazatelů, které se používají při analýze finanční situace a výsledků banky. Přestože se tyto poměrové ukazatele v jednotlivých zemích a u jednotlivých bank poněkud liší, jejich základní účel zůstává stejný, tj. stanovit kritéria pro hodnocení výsledků v porovnání s předcházejícími roky, ve vztahu k rozpočtu a k ostatním bankám. Auditor posuzuje poměrové ukazatele dosažené jednou bankou v kontextu obdobných ukazatelů dosažených jinými bankami, pro které auditor má, nebo může získat, dostatečné informace.

Tyto poměrové ukazatele obecně spadají do následujících kategorií:

- Kvalita aktiv;
- Likvidita;
- Výnosnost;
- Kapitálová přiměřenost;
- Tržní riziko; a
- Riziko financování.

Níže uvádíme ty základní poměrové ukazatele, s nimiž se auditor pravděpodobně setká. Mnohé jiné, podrobnější poměrové ukazatele jsou obvykle zpracovávány vedením jako podklad pro analýzu podmínek a výsledků banky a jejich různých kategorií aktiv a pasiv, útvarů a tržních segmentů.

(a) Poměrové ukazatele kvality aktiv:

- Ztráty z úvěrů v poměru k celkovým úvěrům
- Nesplácené úvěry k celkovým úvěrům
- Opravné položky k úvěrům v poměru k nespláceným úvěrům
- Ukazatel krytí ztrát z úvěrů
- Zvýšení opravných položek k úvěrům v poměru k zisku
- Objem, koncentrace úvěrového rizika, tvorba opravných položek

(b) Poměrové ukazatele likvidity:

- Peněžní prostředky a likvidní cenné papíry (například, ty, které jsou splatné do 30 dnů) v poměru k celkovým aktivům
- Peněžní prostředky, likvidní cenné papíry a vysoce obchodovatelné cenné papíry v poměru k celkovým aktivům
- Závazky vkladů na mezibankovním a peněžním trhu v poměru k celkovým aktivům.

(c) Poměrové ukazatele výnosnosti:

- Výnosnost průměrných celkových aktiv
- Výnosnost průměrného celkového vlastního kapitálu
- Čistá úroková marže jako procento průměrných celkových aktiv a průměrných provozních aktiv
- Úrokový výnos jako procento průměrných úročených aktiv
- Úrokový náklad jako procento průměrných úročených závazků
- Neúrokový výnos jako procento průměrných příslibů
- Neúrokový výnos jako procento průměrných celkových aktiv
- Neúrokový náklad jako procento průměrných celkových aktiv
- Neúrokový náklad jako procento provozního výsledku

(d) Poměrové ukazatele kapitálové přiměřenosti:

- Vlastní kapitál jako procento celkových aktiv
- Kapitál Tier 1 jako procento rizikově vážených aktiv
- Celkový kapitál jako procento rizikově vážených aktiv

(e) Tržní riziko:

- Koncentrace rizika konkrétních odvětví nebo zeměpisných oblastí
- Value at risk
- Gap a durační analýza (v podstatě analýza splatnosti a dopad změn úrokových sazeb na výsledek banky nebo na vlastní zdroje)
- Relativní objem dluhů a závazků

- Dopad změn úrokových sazeb na výsledek banky nebo na vlastní zdroje

(f) Riziko financování:

- Klientské závazky v poměru k celkovému financování (zdroje od klientů a jiných bank)
- Splatnosti
- Průměrná výpůjční sazba

Rizika a problémy při upisování cenných papírů a burzovním makléřství

Upisování cenných papírů

Řada bank poskytuje finanční služby jako upisování cenných papírů formou veřejné nabídky nebo asistují při soukromém umístění cenných papírů. Banky provádějící tyto činnosti mohou být vystaveny významným rizikům, která mají vliv na audit. Tyto činnosti a rizika s nimi spojená jsou značně složitá a je třeba zvážit možnost konzultace těchto záležitostí s experty.

Konkrétní typ upisovaného cenného papíru a rovněž struktura veřejné nabídky ovlivňují rizika, která jsou spojená s činnostmi upisování (emise). V závislosti na tom, jakým způsobem je nabídka cenných papírů strukturovaná, může mít upisovatel povinnost zakoupit část nabízených cenných papírů. To vytváří potřebu financovat neprodanou část a vystavuje jednotku tržnímu riziku z vlastnictví.

V této souvislosti také existuje významný prvek právního a regulačního rizika, které je určované jurisdikcí, ve které se veřejná nabídka cenných papírů uskutečňuje. Jako příklady oblastí právního a regulačního rizika můžeme uvést riziko upisovatele v souvislosti s významnými nesprávnostmi v registračním dokumentu nebo prospektu emitenta a místní předpisy upravující distribuci a obchodování ve veřejných nabídkách. Dalšími riziky jsou rizika vyplývající ze zneužívání důvěrných informací při obchodování s cennými papíry a tržní manipulace ze strany vedení nebo zaměstnanců banky. Soukromá umístění jsou obvykle realizována na základě zastoupení a proto jsou s nimi spojena menší rizika než je riziko spojené s veřejnou nabídkou cenných papírů. Auditor ovšem vychází z místních předpisů týkajících se soukromých umístění.

Prodej cenných papírů prostřednictvím burzovních makléřů

Mnohé banky provádějí také činnosti obchodování s cennými papíry, které zahrnují zprostředkování klientských transakcí s cennými papíry. Obdobně jako v případě upisování cenných papírů, banky provádějící tyto činnosti (jako makléři, obchodníci nebo obojí) mohou být vystaveny významným rizikům, která mají důsledky na audit. Tyto činnosti a rizika s nimi spojená jsou značně složitá a je třeba zvážit možnost konzultace těchto záležitostí s experty.

Konkrétní typy služeb nabízených klientům a metody užívané pro dodání těchto služeb určují povahu a rozsah rizik spojených s činnostmi zprostředkování transakcí s cennými papíry. Počet burz cenných papírů, na kterých banka obchoduje a uzavírá obchody pro své klienty rovněž ovlivňuje rizikový profil. Jednou z často nabízených služeb je poskytnutí úvěru klientům, kteří zakoupili cenné papíry, což má za následek úvěrové riziko pro banku. Jinou běžnou službou je funkce depozitáře cenných papírů, které vlastní klienti. Účetní jednotky jsou často vystaveny likvidnímu riziku z financování makléřských operací s cennými papíry. Související faktory auditorského rizika jsou obdobné těm, uvedeným v Dodatku 5 "Rizika a problémy v oblasti správy aktiv."

V této souvislosti také existuje významný prvek právního a regulačního rizika, které je určované jurisdikcí, ve které se makléřské činnosti uskutečňují. To může být aspektem

zohledněným ve výkaznictví banky pro regulační orgány, v auditorových zprávách regulačním orgánům a rovněž z hlediska rizika ztráty dobré pověsti a finančního rizika, které může vzniknout v případě porušení regulačních předpisů bankou.

Rizika a problémy v oblasti privátního bankovníctví a v oblasti správy aktiv

Privátní bankovníctví

Poskytování bankovních služeb nejvyšší úrovně fyzickým osobám, obvykle lidem s velkým čistým jměním, je běžně známé jako privátní bankovníctví. Takové fyzické osoby mohou mít často trvalé bydliště v jiné zemi než v té, ve které působí banka. Před provedením auditu činností privátního bankovníctví se auditor seznámí se základními kontrolami týkajícími se těchto činností. Auditor posuzuje rozsah schopnosti dané účetní jednotky rozpoznat a řídit riziko ztráty dobré pověsti a právní riziko, která mohou souviset s nedostatečnou obeznameností a s nedostatečným porozuměním osobnímu a obchodnímu zázemí klienta, zdrojům jeho majetku a užívání účtů privátního bankovníctví. Auditor posuzuje následující aspekty.

- Zda v rámci dohledu vedení nad činnostmi privátního bankovníctví byla formulována vhodná podniková kultura. Kromě toho by měli vedoucí pracovníci na vyšších úrovních řízení stanovit cíle a vyšší vedení musí aktivně usilovat o dodržování podnikových pravidel a postupů.
- Pravidla a postupy upravující činnosti privátního bankovníctví by měly být zpracovány písemně a jejich součástí by měly být dostatečné informace zajišťující odpovídající znalost klientů dané účetní jednotky. Postupy a pravidla by například měly vyžadovat, aby příslušná účetní jednotka získala identifikační a základní informace o svých klientech, popsala zdroje majetku klienta a obory obchodní činnosti, vyžádala si reference, řešila odkazy a zjišťovala podezřelé transakce. Účetní jednotka by rovněž měla mít odpovídající písemná úvěrová pravidla a postupy řešící, kromě jiného, otázky související s praním špinavých peněz, jako například úvěrové operace zajištěné zástavou peněžních prostředků.
- Postupy řízení rizika a monitorovací systémy by měly zdůrazňovat význam pořízení a uchování dokumentace týkající se klientů a význam podrobné prověrky při získávání doplňujících informací v případech, kdy je to relevantní, za účelem potvrzení informací poskytovaných zákazníkem nebo jeho zástupcem. Nedílnou součástí řádných operací privátního bankovníctví je potřeba dodržovat veškeré požadavky na identifikační informace o klientovi. Informační systémy by měly být schopné sledovat veškeré aspekty činností privátního bankovníctví dané účetní jednotky. Systémy tohoto typu poskytují vedení včasné informace nezbytné pro analýzu a účinné řízení privátního bankovníctví a umožňují vedení sledovat účty z hlediska výskytu podezřelých transakcí a ohlašovat jakékoli takové případy orgánům činným v trestním řízení a orgánům bankovního dohledu v souladu s požadavky příslušných předpisů nebo zákonů.

Auditor posuzuje vyhodnocené úrovně přirozeného rizika a kontrolního rizika souvisejícího s činnostmi privátního bankovníctví při určování povahy, časového průběhu a rozsahu testů věcné správnosti. V následujícím seznamu je uvedena řada běžných faktorů auditorského rizika, které je třeba posoudit při určování povahy, časového průběhu a rozsahu postupů, které mají být provedeny.

Vzhledem k tomu, že součástí privátního bankovníctví jsou často činnosti správy aktiv, uvádíme níže rovněž faktory auditorského rizika souvisejícího se správou aktiv.

- *Soulad s regulačními požadavky.* Privátní bankovníctví je v mnoha zemích výrazně regulováno. To může být aspektem zohledněným ve výkaznictví klienta pro regulační orgány, ve zprávách auditora regulačním orgánům a rovněž z hlediska rizika ztráty dobré pověsti a finančního rizika, které může vzniknout v případě porušení regulačních předpisů bankou. Povaha činností privátního bankovníctví může také zvýšit riziko praní špinavých peněz v bance, a může tak dojít ke zvýšení operačního rizika, regulačního rizika a rizika ztráty dobré pověsti, což může mít důsledky na audit.
- *Důvěrný charakter informací.* Toto je obecný rys privátního bankovníctví. Vedle běžného utajení, jež většina zemí přiznává vztahům mezi bankou a klientem, mnohé jurisdikce, ve kterých je privátní bankovníctví běžné, uplatňují doplňující právní předpisy upravující oblast bankovního tajemství, které mohou omezit schopnost regulačních orgánů, daňových úřadů nebo policie, z titulu vlastní nebo jiné jurisdikce, získat přístup ke klientským informacím. Banka může prosazovat omezení přístupu auditora ke jménům soukromých klientů banky, což má negativní dopad na schopnost auditora zjišťovat transakce mezi propojenými osobami. Souvisejícím problémem je skutečnost, že banka může být požádána klientem, aby mu korespondenci nezasílala a ponechala ji k vyzvednutí v bance, včetně výpisů z účtů (“účty s výpisy v bance”). To může omezit schopnost auditora získat důkazní informace ohledně úplnosti a přesnosti a v případě, že nemá k dispozici přiměřené alternativní postupy, auditor posuzuje důsledky, které má tato skutečnost na auditorskou zprávu.
- *Podvody vedení.* Přísná důvěrnost a osobní povaha vztahů privátního bankovníctví může omezit účinnost vnitřních kontrol, které zajišťují dohled nad pracovníky, kteří se zabývají záležitostmi soukromé klientely. Vysoká míra osobní důvěry, která může existovat mezi klientem a jeho soukromým bankéřem může ještě znásobit riziko, které vyplývá ze skutečnosti, že mnozí bankéři pro soukromou klientelu mají určitý stupeň autonomie ve věci správy záležitostí svých klientů. Toto riziko se ještě prohlubuje pokud neexistuje možnost pravidelného ověřování záležitostí soukromých klientů, jak je uvedeno výše.
- *Služby, jejichž účelem je právoplatné převedení určité míry vlastnictví/kontroly aktiv na třetí strany, včetně svěření a jiná obdobná právní ujednání.* Taková ujednání se neomezují výhradně na vztahy privátního bankovníctví, obvykle však bývají jeho součástí. Pro banku vzniká riziko, že podmínky svěření nebo jiného právního ujednání nebudou dodrženy nebo nebudou v souladu s příslušnými zákony. To vystavuje banku riziku případné odpovědnosti vůči oprávněným osobám. Kontroly v této oblasti jsou zvláště důležité vzhledem k tomu, že chyby jsou často zjištěny teprve v okamžiku, kdy svěření nebo jiné právní ujednání je zrušeno, v některých případech i desetiletí po vzniku takového vztahu. Bankéři pro soukromou klientelu často připravují poslední vůle nebo jiné testamentární dokumenty a působí jako vykonavatelé. Nesprávně formulovaná poslední vůle může mít pro banku finanční důsledky. V této oblasti a v oblasti sledování činnosti vykonavatelů by měly být zavedeny kontroly. Auditor posuzuje, zda existují nějaké nevykázané závazky týkající se těchto služeb v účetní závěrce. Požadavky na důvěrný charakter informací mohou ovlivnit schopnost auditora získat vhodné důkazní informace, a pokud tato situace nastane auditor posuzuje

důsledky na auditorskou zprávu. A konečně, svěřenectví a obdobná ujednání nabízená soukromými bankami jsou často zadávána externě třetím stranám. Auditor zváží, jaké faktory auditorských rizik zbývají pro služby zadávané externě, postupy potřebné pro porozumění rizikům a vztahům a vyhodnocuje kontroly uplatňované vůči poskytovateli externě zadaných služeb a vnitřní kontroly uplatňované tímto poskytovatelem.

- *Úvěrové riziko.* Úvěrové riziko je často složitější v případě poskytování služeb privátního bankovníctví vzhledem k povaze úvěrových požadavků těchto klientů. Následující služby často komplikují posuzování úvěrového rizika: strukturované úvěrové služby (víceúčelové úvěrové transakce, které řeší požadavky klientů v oblastech jako jsou daně, regulační požadavky, zajištění atd.), neobvyklá aktiva zastavená jako zajištění (například sbírky uměleckých předmětů, nemovitosti, které nejsou okamžitě prodejná, nehmotná aktiva, jejichž hodnota závisí na budoucích peněžních tocích) a spoléhání na osobní záruky (“poskytování úvěrů na jméno”).
- *Úschova.* Soukromé banky mohou nabídnout úschovní služby klientům pro investiční aktiva ve fyzické formě nebo pro cenné papíry. Související faktory auditorského rizika jsou obdobné jako faktory uvedené v části Správa aktiv.

Správa aktiv

Následující rizikové faktory jsou uvedeny k úvaze při plánování strategie a provedení auditu činností správy aktiv banky. Do této oblasti patří správa fondů, správa penzijních fondů, právní formy, jejichž účelem je právoplatné převedení určité míry vlastnictví/kontroly aktiv na třetí osoby, jako například svěřenectví nebo jiná obdobná ujednání, atd. Tento seznam není vyčerpávající vzhledem k tomu, že se sektor finančních služeb rychle mění.

- *Jestliže správce aktiv a aktiva jako taková nejsou auditována stejnou auditorskou firmou.* Výkon správce aktiv a aktiva samotná jsou úzce provázány. Je snazší určit a porozumět důsledkům problému vzniklého v jedné účetní jednotce na účetní závěrku druhé účetní jednotky, jestliže jsou obě auditovány stejnou firmou, nebo tehdy, pokud byla uskutečněna opatření umožňující příslušnou výměnu informací mezi dvěma auditorskými firmami. V případě, že neexistuje požadavek, aby byl proveden audit aktiv i správce aktiv, nebo není možný přístup k druhé auditorské firmě, auditor zváží, zda má podmínky pro to, aby si mohl utvořit úplný názor.
- *Fiduciární odpovědnost vůči třetím stranám.* Špatná správa finančních prostředků třetích stran může mít finanční důsledky nebo dopad na pověst správce aktiv. Do této kategorie mohou spadat následující záležitosti:
 - Nesprávné vedení evidence;
 - Nepřiměřené kontroly ochrany a oceňování aktiv;
 - Nepřiměřené kontroly, jež mají zamezit podvodům správce finančních prostředků;
 - Nevhodné fyzické a/nebo právní oddělení prostředků klienta od prostředků správce nebo ostatních klientů (aspekt, který bývá často předmětem regulace);

- Nevhodné oddělení investic klienta od vlastních investic správce (osobní, firemní nebo obojí) nebo od investic ostatních klientů;
 - Nevhodné oddělení pracovníků banky pověřených správou aktiv a pracovníků pověřených jinými operacemi;
 - Nesoulad se zmocněním od klientů nebo s investičními pravidly, podle kterých měly být prostředky spravovány; a
 - Nesoulad s požadavky na výkaznictví (smluvní nebo regulační) vůči klientům.
- Pozornost je věnována pravidlům a kontrolám akceptace klientů, investičním rozhodnutím, souladu s instrukcemi klientů, konfliktům zájmů, souladu s předpisy, oddělení a zabezpečení prostředků a náležitému vykazování aktiv a transakcí klientů.
 - *Odměna správce prostředků.* U správců prostředků existuje zvýšené riziko neopatrných či nezákonných obchodních rozhodnutí motivovaných snahou o osobní obohacení prostřednictvím prémie nebo pobídkových ujednání.
 - *Technologie.* Technologie má zásadní význam pro činnost většiny společností spravujících aktiva, a proto je v případech, ve kterých se spoléhá na počítačové kontroly pro účely auditu, přezkoumávána bezpečnost, úplnost a přesnost dat a vkládání dat, a rovněž celkové počítačové kontrolní prostředí. Je věnována pozornost tomu, zda existují vhodné kontroly zajišťující, aby transakce jménem klientů byly zaúčtovány odděleně od vlastních transakcí banky.
 - *Globalizace a mezinárodní diverzifikace.* Jsou to rysy mnoha správců aktiv a důsledkem může být vznik dalších rizik vzhledem k různým postupům v různých zemích v souvislosti s aspekty, jakými jsou tvorba cen a pravidla úschovy, předpisy, právní systémy, tržní zvyklosti, pravidla zveřejňování a účetní standardy.

Glosář termínů

Skryté rezervy	Některé rámce finančního výkaznictví umožňují bankám manipulovat s vykazovanými zisky převáděním částek do nevykázaných rezerv v letech, kdy mají velké zisky a převáděním částek z těchto rezerv, když mají ztráty nebo malé zisky. Vykazovaný zisk je částka po provedení takových převodů. Tento postup sloužil k tomu, aby se banka zdála být stabilnější díky omezení kolísání jejích zisků a přispíval k zamezení ztráty důvěry v banku omezením příležitostí, za kterých by vykazovala nízké zisky.
Nostro účty	Účty vedené na jméno banky u jiné banky.
Opravná položka	Úprava účetní hodnoty aktiva s cílem zohlednit faktory, které by mohly snížit hodnotu aktiv účetní jednotky. Někdy se nazývá též anglickým výrazem allowance.
Poměrové ukazatele obezřetnosti	Poměrové ukazatele, které užívají regulační orgány pro stanovení typů a objemů úvěrových operací, které banka může uskutečnit.
Zátěžové testování	Testování modelu oceňování na základě předpokladů a vstupních dat překračujících běžné tržní podmínky a posuzování, zda jsou prognózy modelu stále spolehlivé.
Loro účty	Účty na jméno jiné banky vedené bankou.

Odkazy na doplňující prameny

V následujícím seznamu jsou uvedeny prameny, které mohou být užitečné pro auditory účetní závěrky bank.

Basilejský výbor pro bankovní dohled:

Publikace 30: Základní zásady účinného bankovního dohledu. Basilej, 1997.

Publikace 33: Rámec pro vnitřní kontrolní systémy bankovních organizací. Basilej, 1998.

Publikace 55: Náležitě postupy pro účtování a vykazování úvěrů. Basilej, 1999.

Publikace 56: Zlepšení kvality řízení bankovních organizací. Basilej, 1999.

Publikace 72: Interní audit bankovních organizací a vztah orgánů dohledu s interními a externími auditory. Basilej, 2000

Publikace 75: Zásady řízení úvěrového rizika. Basilej, 2000.

Publikace 77: Due Diligence klientů pro banky. Basilej, 2001.

Publikace 82: Zásady řízení rizika v oblasti elektronického bankovníctví. Basilej, 2001.

Publikace Basilejského výboru pro bankovní dohled lze stáhnout z webové stránky Banky pro mezinárodní úhrady: <http://www.bis.org>.

Komise pro mezinárodní účetní standardy:

IAS 30: Vykazování v účetní závěrce bank a podobných finančních institucí. Londýn, 1999.

IAS 32: Finanční nástroje: Vykazování a prezentace. Londýn, 2000.

IAS 37: Opravné položky, Podmíněná pasiva (závazky) a podmíněná aktiva. Londýn, 1998.

IAS 39: Finanční nástroje: Vykazování a oceňování. Londýn, 2000.

Kromě toho řada členských orgánů IFAC vydala příručky a informace o bankách a auditech účetní závěrky bank.